

UM 5c16

no 103/1920

Rein.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riga, 27/1 1926.

N:o 57.

W

ULKO		
20/1563 KD 26		
30/E. 26 - 1		
KYLLÄ	UUSI	
5	C16	

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 103 Latviasta

jossa:

- 1) Ulkoministeri Piip Riassa (siv.1)
- 2) Baltian maitten vähemmistökansallisuuksien konferenssi Riassa.(siv.5)

lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä.

Helsinki.

Reinhold Lander

Raportti N:o 103 Latviasta.Ulkoministeri Piip Riassa.Latvian - Viron suhteista y.m.

Eilen illalla matkusti Viron ulkoministeri Piip takasin Tallinnaan Riasta, jossa hän tällä kertaa viipyi kaksi päivää, joista suuri osa kului useihin kutsuihin. Sekä Latviassa että Virossakin on ulkopoliittikka viime aikoina sen johdosta^s tapahtuneitten muutosten vuoksi kulkenut ikäänkuin "vanhaa vauhtia" ja entistä latua ilman että sen toiminnassa olisi tuntunut voimakasta ohjausta. Että Latviassa on näin laita, sen voi ymmärtää hyvin, sillä Meierovicsin kuoleman jälkeen on ulkoministeriön johto tähän päivään saakka ollut väliaikaisella kannalla. Latvian ent. pääministeri Celminš, joka Meierovicsin kuoltua tuli v.a. ulkoministeriksi, piti itseään sillä paikalla aivan tilapäisenä ja nykyisessä Ulmaniksen hallituksessa on ulkoministerin paikka vieläkin täyttämättä, sillä lähettiläs Schumans on aivan äskettäin kieltäytynyt tarjottua palkkaa vastaanottamasta. Nyt näyttää siltä, että pääministeri Ulmanis ottaisi ulkoministerin salkun haltuunsa, jolleivät paraikaa Viron ja Liettuan kanssa menossa olevat tulli- ja kauppaneuvottelut antaisi niin paljon työtä. Pääministeri Ulmanis on nimittäin yhä vielä sekä Viroa että Liettuaa varten määrättyjen latvia-laisten tulli- ja kauppakomissioiden puheenjohtaja.

Kun Viron uusi ulkoministeri Piip on jo pitemmän aikaa ollut lähettiläänä Washingtonissa ja näin ollen liian kaukana virolais-latvialaisesta politikasta, oli Riian matka käytännölliseltäkin kannalta sangen tarpeellinen. Asioihin perehtyminen yleensä ja hyvien suhteitten osottaminen entiselleen jääviksi liittolaisen kanssa - siinä matkan päätarkotus. Mikään erikoinen poliittinen kysymys ei siis ollut matkaa aiheuttanut, mutta poliittisistä kysymyksistä neuvoteltiin kyllä periaatteellisesti. "Olen saapunut uusimaan vanhoja ja solmiamaan uusia suhteita liittoutuneen naapurimaan johtavien henkilöitten kanssa -- ilmotti prof. Piip sanomalehdistön edustajille 23 p. t.k. ja siitä syystä minulla ei olekaan mitään konkreettista ilmoitettavaa, koska matkani on luont/eeltaan informatiomatka." Mainittamoon muuten, että Meierovicsin aikana, pyrittiin siihen, että Latvian ja Viron ulkoministerit tapaisivat toisensa entistä useammin, ainakin joka toinen kuukausi, koska liittoutuneilla naapureilla on paljon yhteisiä asioita.

Nyt Riassa tapahtuvissa molemminpuolisissa informatiioilaisuuksissa oli luonnollisesti keskuskeltu etupäässä Latvian ja Viron välisistä asioista. Mainituilla mailla on useita yhteisiä kysymyksiä päiväjärjestyksessä. Tärkein niitä on n.s. tulliunioni-kysymys, josta keskusteltiin 1 p. marrask. 1923 tehdyn valmistavan sopimuksen perusteella, joka sopimus on seitsemäntenä artiklana silloin tehdyissä sopimuksissa, joista olen ~~Ministeriölle~~ Ministeriölle aikanaan lähettänyt jäljennökset, ja joka 7:s artikla kuuluu:

"L'union économique et douanière sera réalisée de la manière suivante:

1. Les deux Gouvernements nommeront une commission mixte sur base de parité qui aura à établir dans un délai de trois mois à partir de la date de la mise en vigueur du présent traité un tarif des douanes commun et une législation douanière unifiée pour les deux pays;

2. Le tarif des douanes commun, élaboré par ladite commission mixte, sera ratifié par les institutions compétentes des deux Etats et incorporé, comme partie intégrante, dans le présent traité sous forme d'un protocole additionnel;

3. Dès que le tarif des douanes commun sera mis en vigueur dans les deux pays, les produits du sol, de l'agriculture et de l'industrie des deux pays contractants, seront exempts à l'exception des cas prévus par p.4 du présent article, dans le territoire de l'autre Partie Contractante de tout droit de douane d'entrée ou de sortie;

4. Les produits constituant un monopole d'Etat et les produits soumis à un régime d'accises ou taxes indirectes, comme spiritueux, vins y compris bière, levain, tabac, allumettes etc., ne joiront du régime privilégié, prévu par p.3 du présent article, avant que la législation concernant les monopoles et taxes indirectes n'aura pas été unifié par la même commission mixte et avant qu'un accord spécial n'aura pas été ratifié par les institutions législatives des deux Parties Contractantes.

Kun viime aikoina Latvian-Viron neuvottelut taloudellisen ja tulliunionin toteuttamiseksi ovat edistyneet hitaasti, on jo siitäkin voinut päätellä, että vaikeuksia on olemassa. Molemmin puolin pelätään kilpailua erinäisillä teollisuusaloilla. Latvia pelkää etenkin Viron tekstiliteollisuutta, mutta myös rautateollisuutta ("painavia koneita"), fanerituotteita, muutamia paperilajeja j.n. e. Viro vuorostaan pelkää sitä, että sen eteläosa joutuisi Riian satamapiiriin, että Latvian markkinoilla olevat suuret varastot heitetäisiin Viroon, että Latvian nahkateollisuus, kemialliset ja kosmetiset tuotteet, porselini- & fajanssiteollisuus j.n.e. tuottaisivat sen omille vastaa-

ville teollisuuden haaroille vahinkoa. Sopimuksen toteuttaminen tuntuu yhä vielä valkealta eikä siihen luonnollisesti päästäkään ilman kompromissia, joka tietysti tulee tuottamaan muutamille teollisuuksille kummassakin maassa vahinkoa.

Nyt Riassa tapantuneissa keskusteluissa oli käynyt ilmi, että Latvia on valmistavaan sopimukseen nähden katupäällä etenkin siksi, että sen pitäisi päästää maahan virolaisia tekstilituotteita, joitten kanssa se ei voi kilpailla, mutta oli pääministeri Ulmanis arvellut, että tässäkin suhteessa päästäisiin yksimielisyyteen niissä neuvotteluissa, jotka Latvia ja Viro tulevat pitämään Tallinnassa lähimmässä tulevaisuudessa. Kun Latvian teollisuuspiireissä ja kauppiaskunnassa vastustetaan Latvian-Viron tulliuunionin toteuttamista siinä muodossa kuin 1 p. marrask. 1923 tehty 7:s artikla tarkoittaa, niin on pääministeri Ulmaniksella vielä vaikeuksia taivuttaessaan vastustajia sopimukseen.

Tämä tulliuunionikysymys on Suomelle tärkeä siinäkin suhteessa, että jos Viron tekstilituotteet pääsevät ^Utukitta Latvian markkinoille, niin tulee Suomen paraikaa kasvava tekstilituotteiden vienti Latviaan vähentymään. Joitakin muista Suomesta Latviaan tuotavia tavaroita tulee suunniteltu Latvian-Viron tulliuunioni koskemaan vähemmässä määrässä.

Mitä tulee muihin Riassa nyt esillä olleihin latvialais-virolaisiin kysymyksiin, niin niillä ei ole Suomen kannalta sen vertaa intressiä että olisi syytä niihin erikseen puuttua. Sellaisia kysymyksiä oli koulukysymys rajaseudun asukkaille, rajan yli kulku ja lupa siihen j.n.e.

Huolimatta siitä, että eräältä oikeistolatvialaiselta taholta on parin vuoden ajan hiljaksen "näykitty" latvialais-virolaista tullisopimuksen valmistelua ja käytetty etenkin rajanankauksia tyytymättömyyden ilmaisemiseksi Viroa vastaan, todettiin nyt tapantuneissa keskusteluissa Latvian ja Viron välit hyviksi naapuruussuhteiksi -- ainakin virallisesti -- ja ulkoministeri Piip sanoi tyytyväisenä volvansa palata Riasta kotiin.

Myöskin mitä tulee ulkopolitiseen toimintaan oli voitu todeta, että Latvia ja Viro tulevat edelleen seuraamaan samaa entistä suuntautumista kuin tähän saakka ja siis kulkemaan yhdessä. Tämä oli todettu periaatteellisesti, ja puuttumatta yksityiskohtaisiin kysymyksiin ja oli luonnollisesti lausuttu toivomus palata ulkopolitisiin kysymyksiin mahdollisimman pian sen jälkeen kuin Latvian ulkoministerin paikka on täytetty.

Muista yleisistä kysymyksistä, joista oli keskusteltu mainitsen ulkoministerien tulevan konferenssin Riassa ja suhteet Neuvosto-Venäjäan.

Ulkoministerien konferensista oli keskusteltu vain puoli tuntia

ja oli silloin käynyt selville seuraavaa. Latvia kutsuu Suomen, Viron, Puolan ja myöskin Liettuan ulkoministerit ensi kevään kuluessa konferenssiin Riikaan. Viro ja Puola pidettiin Liettuan kutsumisen kannalla. Suomesta oli arveltu samaa (ja saa min. Grosvalds nähtävästi tehtäväksi sonderata asiaa). Ohjelmasta oli mainittu, että Latvia laatii ehdotuksensa ohjelmaksi ajoissa ja lähettää sen asianomaisille tarkastettavaksi. Entuudestaan avoimiksi tai käsittelemättä jääneitä kysymyksiä olisi otettava ohjelmaan. Mitään tarkempaa tai yksinkohntaisempaa ei oltu ohjelmasta mainittu. Mitä k.o. konferenssin aikaan tulee, oli puhuttu siihen suuntaan, että huhtikuun^u olisi luultavasti sopivin. Oli otettu huomioon vaikeat jääsuhteet Suomen ja Viron välillä ja arveltu, että ehkä niitenkin^t vuoksi olisi konferenssia lykättävä. Oli myös arveltu, että Liettuan nykyinen hallitus ei halunne päättää osanotosta konferenssiin ennen Liettuan eduskuntavaaleja, jotka toimitetaan maaliskuussa. Liettuan uusi eduskunta kokoontuu ensi toukokuun 15 p. ja voi olla mahdollista, että Liettuan hallitus haluaa lykätä konferenssiin osanoton ratkaisemisen siksi. Mainitsen lukeneeni Lietuan lehdistä, että ainakin "Rytas", kristillisdemokratien äänenkannattaja ja siis hallituspuolueen lehti, vastustaa jo nyt asanottoa Riian konferenssiin Puolan kanssa, koska tämä yhä pitää miehitettynä Liettualta anastamiaan alueita. On niin ollen sangen luultavaa, että Liettua tulee kieltäytymään.

Ulkoministeri Piip oli ottanut keskustelun alaiseksi kysymyksen eikö Baltian mailla olisi syytä ryhtyä koettamaan Neuvosto-Venäjän kanssa jotakin Locarnon tapaista sopimusta. Hän oli maininut, että koska suurvallat lännessä kaikkesta päättäen pitävät tällaista sopimusta suotavana ja koska se olisi Baltian maillekin hyödyksi, niin olisi sellaiseen pyrittävä. Ehdotus ei ollut saanut Latvian taholta vastustusta, mutta Latvian puolelta oli toivottu, että kysymyksestä saataisiin vielä tarkemmin keskustella lähimmässä tulevaisuudessa, kun Latvian ulkoministerin paikka on täytetty. Molempien maitten taholta oli erikoisesti alleviivattu sitä, että Neuvosto-Venäjän kanssa on pyrittävä mitä parhaimpaan yhteisymmärrykseen, koska siitä on Baltian mailla sangen suurta taloudellistakin hyötyä.

Baltian maitten vähemmistö-
kansallisuuksien konferenssi

Riiassa.

T.k. 16 ja 17 p. pitivät Viron, Latvian ja Liettuan vähemmistökansallisuuksien parlamentariset edustajat Riiassa konferenssin jossa käsittelivät yhteisiä etukysymyksiään. "Rigasche Rundschau" päätoimittaja tri Schiemann oli avannut konferenssin huomauttaen, että konferenssi ei ollut johtunut välittömästi naapuruussuhteista, vaan kiertoteitse kansainvälisen vähemmistökansallisuuksien Genevessä pitämän kongressin kautta, jossa tämälapsia konferensseja kuin Riian pidettiin suotavina. Oli m.m. maininnut että liikkeen tarkotus on päästä valtio-oikeudellisesti valmistettuun ja tarkistettuun oikeusaatteeseen ja että kongressi Genevessä oli yksimielisesti asettunut valtakunnanaatteen kannalle, joten vähemmistökansallisuuksien kysymysten ratkaisemisen pitäisi olla valtakuntain omienkin etujen kannalta suotavaa. Europan rauhan lujittamiseksi, olisi näin ollen pyrittävä siihen, että poistettaisiin kansallisuuskamppailu valtakuntain valtiollisesta elämästä. Tri S. oli sanonut voivansa todeta, että kultturi-autonomian tunnustaminen Virossa on helpottanut Viron valtioelämää ja näin ollen jo tuottanut käytännöllistä hyötyä. Latviassa pyritään samaan n.s. koulu-autonomian kautta. Kun puhemies oli valittu oli tri Ewald Amende selostanut Geneven kongressin tuloksia ja tiedottanut useitten slaavilaisten vähemmistökansallisuuksien ja flaamilaisten y.m. liittyneen k.o. liikkeeseen. Prof. Laserson oli alleviivannut sitä, että kysymys Baltian maissa ei ole mikään aluekysymys ja on siis aivan vapaa irrendentismistä. Toimittaja O. Grosberg -- sangen monipuolinen kirjailija ja sanomalehtimies -- oli selostanut minoritettien suhdetta taloudellisiin kysymyksiin ja keskittynyt etupäässä kredittikysymykseen ja Baltian maitten taloudelliseen yhteenliittymiseen. Oli todennut, että kvalitativinen painavammuus (preponderanssi) maan talouselämässä on minoritettien puolella. Yksityistaloudessa tämä tunnustetaan, mutta ei valtiotaloudessa, sillä kaikista ponnistuksista huolimatta minoritetit eivät ole saaneet ainoatakaan paikkaa "Latvian pankin" neuvostossa yhtä vähän kuin diskonttokomiteassa. Oli toivonut Ulmaniksen hallituksen korjaavan minoritetteja kohdanneita epäkohtia edes jossakin määrässä. Oli pitänyt Meierovicsin kauaskantavia suunnitelmia Baltian maitten taloudelliseksi lähentymiseksi suotavina, mutta oli epäillyt tekko ne koskaan toteutuvat, kun asia molemmin puolin kohtaa vastustusta andamielisen merkantilismin ja itsekkyyden tähden. Oli pitänyt Viroa pääsyyllisenä tulliunionin toteuttamispyrkimysten monissa vaiheissa. Oli taloudellisissa neuvotteluissa Liettuan kanssa pitänyt pahimpana esteenä vielä sitä, että Liet^u

haluaisi monopoliaseaman Latvian ~~KANNA~~ varustamisessa viljalla. Tri E. Amende (saksalainen Tallinnasta) oli tiennyt, että virolaisista useat jo pitävät tulliunionia rauenneena yrityksenä. Kun oli selostettu myös Liettuassa vähemmistökansallisuuksien osalle tullutta väärinkäytöstä kreditin kieltämisessä ja arvosteltu agrarireformia ja sen tuottamia vahinkoja, oli toisena konferenssipäivänä käsitelty n.s. varsinaisia minoritettiproblemeja, etupäässä autonomiakysymystä. Prof. Laserson (juutalainen Latviasta) käsitteli tätä kysymystä kahdelta näkökannalta: vaatimuksena yhtäsuuriin kansalaisoikeuksiin ja vaatimuksena kulturiautonomiaan. Hän oli huomauttanut, että tuskin minkään maan Euroopassa peruslaki myöntää vähemmistökansallisuuksille niin suuria oikeuksia kuin Liettua, mutta oli valittanut, että käytännössä näitä oikeuksia ei oltu toteutettu ja että Liettua nyt oikeudenmukaisuudessa minoritetteja kohtaan jää Latviasta ja Virosta paljon jäljelle. Hän piti Liettuan nykyistä mene/ttelyä suorastaan valtiorikollisena tempuna. Latviassa on kouluautonomiata erilaisilla hallinnollisilla toimenpiteillä melkoisesti rajotettu. Virossa on paitsi koulu- ja kulturiautonomiata myös sosialinen itsehallinto, kun Latviassa sallitaan vain määrättyjä keräyksiä hyväntekeväisyystarkoituksiin. Itseverotus on pyyhitty Latvian autonomiasuunnitelmasta pois. Liettuan juutalainen hra Garfunkel oli selostanut Liettuan juutalaisten vaikeata asemaa ja saanut konferenssissa huomattavaa asanottoa. Ennen oli juutalaisille Liettuassa ollut oma ministerinsä hallituksessa, mutta toimi on lopetettu ja myöhemmin myös juutalaisten kansallineuvosto Liettuassa suljettu. Oli kertonut kouluja komdanneista toimenpiteistä, joita oli leimannut väkivaltaisiksi ja sanonut, että kaikesta tästä on Liettualle ollut vain se "hyöty", että kaikki Liettuan vähemmistökansallisuudet ovat nyt "heränneet" ja tietoisia tehtävistään. Liettuan puolalainen hra Budzinski oli kuvannut puolalaisten aseman Liettuassa jokseenkin samanlaiseksi kuin juutalaisten. Liettuan saksalainen hra Kinder oli niinkään antanut saksalaisten asemasta Liettuassa synkänpuolaisen kuvan. Oli huomauttanut, että ~~KIRK~~ kirkkokin oli saanut kärsiä, kun valtakunnansaksalaisia pappeja oli karkotettu Liettuasta ja että heitä ei ole kuullut takaisin vaikka Saksan Kovnossa oleva lähetystö on ankarasti puuttanut asiaan. Tri Schiemann (Riga) oli tehnyt käytännöllisistä toimenpiteistä, jotka olisi lähimmässä tulevaisuudessa saatava toteutetuiksi, sen yhteenvedon, että ensinnäkin olisi valtion varoja käytettävä suhteellisesti eri vähemmistökansallisuuksien hyväksi kussakin maassa. Itseverotus olisi sallittava ja täydellinen vapaus kansallisuuden tunnustamisessa taattava.

Konferenssi teki seuraavan yksimielisen loppupäätöksen:

Viron, Latvian ja Liettuan kansallisten vähemmistöjen parlamentaristen edustajain konferenssi toteaa, sen jälkeen kuin se on kuullut informoivia selityksiä vähemmistökansallisuuksien asemasta mainituissa kolmessa

maassa, sen ilahuttavan tosiasian, että kaikissa käsitellyissä kysymyksissä vallitsee pääasiallinen yksimielisyys, kuten että kansallinen kamppailu on poistettava valtiotaloudellisesta politikasta, että kansallinen kultturi-autonomia on toteutettava ja valtiokansalaisoikeudet myönnettävä.

Konferenssissa olivat siis edustettuina seuraavat vähemmistö-kansallisuudet: saksalaiset, venäläiset, puolalaiset ja juutalaiset.

Reinhold Wanden

UM 5c 16

no 104/1926

Suomen Lähetysistö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riika, 13/2 1926.

N:o 100.

Prend.

ULKOASIAINMINIS.		
N:o 28 / 1564 K.D. 26		
20/2. 26	6 -	LI 5
5	OSASTO C16.	ASIA

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 104 Latviasta

jossa:

- 1) Pommiräjähdykset (siv. 1)
- 2) Kommunistien vangitsemisista (siv. 2)
- 3) Kuriirimurha (siv. 3)
- 4) Ulkoministerien konferenssi (siv. 5)

sekä

1 kpl. lehtileike "Eine sowjetrussische
Note".

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani.

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä.
Helsinki.

Reino Lyly

Raportti N:o 104 Latviasta.Pommiräjähdykset

eräitten sanomalehtien toimitusten ovien takana tai etuhuoneissa ovat viime aikoina antaneet täällä paljon puheen aihetta. Kun räjähdykset ovat tapahtuneet oikeistolatvialaisten lentien työpajojen vahingoittamiseksi, niin on heti voinut panna merkille, että räjähdykset ovat "ohjelmallisia". T.k. 9:pnä sattui viimeksi tällainen räjähdys Latwijas Sargs-lehden toimituksessa. Siitä ei ole pitkää aikaa kun Brihwa Seme (Ulmanis-puolueen lehti) ja Sengales Balss Mitaussa saivat kokea samaa. Räjähdykset eivät ole olleet voimakkaita. Ihmishenkiä ei ole tuhoutunut. Etupäässä ovat akkunat kärsineet mennen säpäleiksi.

Entä mikä on ollut räjähdysten tarkoitus? Se on nyt selvinnyt. Räjähdysten toimeenpanijoista on useita vangittu. Nämä ovat enimmäkseen nuorta, ajattelematonta koulu- tai yliopistoväkeä ja lukeutuvat n.s. Latvian fasis-teihin, joita yhdistää Natsionalistien klubi. "Langat" johtavat erään varakkaanpuoleisen fasisstin käsiin, joka on joutunut viranomaisten "kurin ja nuhteiden" alaiseksi aikaisemman toimintansa vuoksi sosialidemokrateja vastaan. Aikaisemmin, jo pitempi aika sitten, räiskyivät nimittäin pommit Sozialdemokrats y. m. vasemmistolehtien nurkissa. Kun tästä ei ollut fasisseille "hyötyä", vaan päinvastoin vahinkoa, niin ovat he nyt koettaneet saada sosialidemokratit y.m. vasemmalla epäilyksen alaiseksi Ulmaniksen hallituksen silmissä ja siis hallituksen rankaisemaan vasemmistoa. Ylempänä mainittu lehti Latwijas Sargs on muuten lähellä Latvian fasissteja, jotka siis tälläkkää kertaa eivät ole "hyötyneet" räjähdyksistä, vaan joutuneet kiinni. On luultavaa, että räjähdykset toimitusten nurkissa nyt loppuvat, sillä viranomaiset ovat käyneet ankarasti asiaan käsiksi.

Kommunistien vangitsemisista

on lehdissä kerrottu myös viime viikkoina. Sanottakoon heti, että Latvian sisältäpäin toimiva kommunismi näyttää viime aikoina yhä heikentyneen, mikä johtuu sangen ripeästä ja tarmokkaasta valtiollisen polisin toiminnasta. Kommunismin asema maassa on näin ollen vieläkin heikompi kuin se, jota selostin 10/12 -24 (raporttini N:o 82 Latviasta) Tallinnan kumousyrityksen jälkeen. Viime kuun puolivälissä päättyi Riassa n.s. "19:n kommunistin juttu", jossa osallistuneet kommunistit tuomittiin ankaranpuoleisesti. Väinälinnassa siepattiin myös kiinni kaikki 5 henkilöä (venäläisiä ja juutalaisia), jotka olivat taipuneet vastaanottamaan Moskovan rahaa ja toimimaan kommunismin hyväksi. Toiminta oli vasta aivan alullaan. Kuten aikaisemmin olen tiedottanut, ei Latvian eduskunnassa (saeimassa) ole ainoatakaan kommunistia (puolue on Latviassa laiton ja luvaton) ja vain yhtä sos. dem. kansanedustajaa pidetään kommunistisystävällisenä. Näyttää siis siltä, että tätä nykyä kommunismi vanhempien kansalaisten keskuudessa Latviassa on melkein lopussa, mutta "komsomolin" lukumäärä nousee vieläkin muutamia satoihin.

Kuriirimurha.

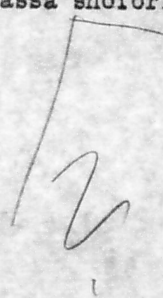
Ykskylän ja Kurtenhovin asemain välillä Riian-Moskovan rautatielinjalla noin 25-30 km. päässä Riasta t.k. 5 p:n aamulla on antanut kovin paljon puheenaihetta ja mieliharmia Latvian hallitukselle. Kun Suomenkin lehdet ovat jo sähkösanomissaan kertoneet tapahtumasta yksityiskohtaisesti, niin en sen selostamiseen enää puutu, mutta pyydän saada mainita tutkimuksen tuloksista kuitenkin seuraavaa.

Rosvoja, jotka olivat revolvereilla asetettuja, oli kaksi, joten huhut suuremmista määristä perättömiä. Nämä ovat nimeltään Anton ja Bronislaw Gabrilowicz, kansallisuudeltaan puolalaisia, mutta Liettuan alamaisia. Riikaan he saapuivat Liettuaasta luultavasti 4 p. t.k. Liettuan poliisi ei ole heidän menneisyydessään voinut toistaiseksi todeta rosvouksia y.m.s., mutta Latvian poliisi epäilee vahvasti, että he ovat olleet mukana erinäisissä rosvouksissa viime syksyn kuluessa. Heidän jälkeenjättämänsä kirje (asunnossaan Liettuaassa) todistaa mielestäni, että teko on luonteeltaan kriminaalinen ja tákäl. Sovjettivenäjän lähetystön teolle antama poliittinen väritys näyttää nyt päivä päivältä häviävän. Se, että rosvot hyökkäisivät SSSR:n kahden kuriirin kimppuun, näyttää johtuvan siitä sattumasta, että näitten osaston ovi rautatievaunussa oli auki, kun muitten vielä nukkuvain matkustajain ovet olivat kiinni. Venäjän kuriireja on muuten aina 2 yhdessä, Latvian kuriiri lyöttäytyy tavallisesti jonkun muun kuriirin seuraan, tällä kertaa Italian. Rikoksen selvittäminen on tuottanut suuria vaikeuksia, kun toinen rosvoista ampui ensin henkivieverissä olevan vaikeasti haavottuneen veljensä ja sitten, kun oli m.m. viskannut veljensä ja oman passinsa vaunun ikkunasta ulos, itsensä, huomattuaan paon haavojensa tähden mahdottomaksi. SSSR-kuriiri Nette, "suuren" latvialaisen kommunistirosvon veli, kuoli heti haavoihinsa, mutta toinen kuriiri Machmanstal on jo parantunut lievemmistä haavoistaan. Hän on käyttäytynyt kovin komentavasti ja ylimielisesti, vieläpä uhkaavasti. Se, että M. ei luovuttanut kuriirisalkkua edes SSSR:n v.t. edustajalle Riassa, vaan vei sen mukanaan sairaalaan, on latvialaisten mielestä sängen varmana todiste siitä, että salkussa oli tärkeitä papereita. Jotkut antavat merkitystä sille seikalle, että Gabriloviczien veli, on komissarina Moskovassa ja että toinen veli on upseerina Puolan armeijassa. Latvian poliisi valittaa etenkin sitä, että henkiin jäänyt kuriiri Machmanstal sai sairaalassa tilaisuuden puhua SSSR:n lähetystön henkilöitten kanssa ennen kuulustelua ja ilman että Latvian poliisin edustaja oli läsnä. On m.m. sanottu, että M. väittää, että rosvot olisivat muka kysyneet ja etsineet kuriireja ja sitten sanoneet, että tuossa ne kuriirit ovat, vaikka toiset matkustajat eivät olleet

mitään sellaista tosin lukittujen oviensa takaa kuulleet. Voipa olla, että M. on tämän itsekin keksinyt ilman "kuiskausta".

Kuten sanottu, rosvousyritys on antanut Latvian hallitukselle luonnollisesti paljon ikävyyksiä ja harmia, mutta hallitus näyttää ottavan asian silti rauhallisesti ja olevan itsekin intressoitu asian selvittämiseksi. SSSR:n lähetystö on lähettänyt Latvian U.M:öille 2 noottia, joista jälkimmäisestä seuraa saksannaos lehtileikkeenä. Edellistä 5 p:n noottia ei Latvian U. M:ö ole toistaiseksi antanut kenellekään, mutta toivon, että saan siitäkin alkuperäisen venäläisen tekstin.

Kuten sanottu, tällä hetkellä pidetään tekoa kriminalisena. Rosvot olivat nimittäin rahojen tarpeessa, joilla aikoivat ostaa auton. He ovat aikaisemmin suorittaneet Riassa shöförikurssin.

Riika, 13/2 1926.

Ulkoministerien konferenssi

näyttää täällä jonkunverran jääneen päiväjärjestyksessä takapaikoille, mikä johtuu etupäässä ylempänä selostetusta kuriirimurhasta ja Liettuan kanssa piakkoin tapahtuvista neuvotteluista taloudellisissa asioissa samoinkuin Latvian lähimmässä tulevaisuudessa aiotusta tullikorotuksesta, jotka ovat kiinnittäneen hallituksen ajan. Täällä Riassa näyttää asia siltä, että Latvia haluaa ensin päästä Viron ja Liettuan kanssa jonkunlaiseen selvyyteen tulli- ja taloussuhteista ja sitäpaitsi Latvia haluaisi saada ulkoministerin paikan ensin täytetyksi ennenkuin alkaa valmistella konferenssia. Minulle sanottiin tänään ulkoministeriössä, että Latvia ei halua kiirehtiä konferenssin pitoa, koska sillä on niin paljon kovin kiireellisiä ja tärkeitä asioita ratkaistavana. Juuri yllämainitut kysymykset näyttävät siihen määrään kiinnittävän Latvian hallituksen huomiota, ettei konferenssin valmistelu näy edistyvän tai astuvan etusijalle ennenkuin ulkoministerin paikka tulee täytetyksi. (Albats on siis edelleen "gérant").

Käytän tilaisuutta mainitakseni miltä asia Riassa näyttää muuhin naapurimaihin katsoen. -- Viro ei ole täällä myöskään kiirehtinyt konferenssin pitoa, vaan minusta näyttää siltä että sekin tahtoisi saada ennen konferenssia jonkunlaisen selvyyden tulli- ja taloussuhteistensa kehittämisestä Latvian neuvotteluissa Kovnossa t.k. aikana ja Tallinnassa kaiketi mahdollisimman pian sen jälkeen.

Puola aivan päinvastoin tuntuu täällä painavan konferenssin pitoa mahdollisimman aikaiseksi. Se tahtoisi saada sen pidetyksi ennenkuin Skrzynski käy Moskovassa minkä nyt arvellaan tapahtuvan huhtikuun lopulla tai toukokuun alussa. Voi olla mahdollista, että jos Puola huomaa konferenssin vielä lykkäytyvän, se suostuu Skrzynskin Moskovan matkaan ennen konferenssia. Puolan tšekäläinen ministeri kävi toissapäivänä luonani ja mainitsi taas entiseen tapaan, että kyllä nyt on konferenssissa päästävä kunnollisiin tuloksiin. Hänen tyytymättömyytensä aikaisempiin tuloksiin kävi ilmi. Mainitsi myös että jos konferenssi lykkääntyy useampia kuukausia, niin Puolan osanotto siihen voi tulla kysymyksenalaiseksi. Hän tuntui melkein hiukan lämpenevän puhuessaan konferenssin jouduttamisen puolesta, ja antoi ymmärtää olevansa tyytymätön Latvian hitauteen konferenssin valmisteluasiassa. Venäjän suhde konferenssiin on vastustava, kuten ennen, ja kunnan muutoksessa ei näy muutosta tulevan. Se toivoo siis konferenssin jäävän pitämättä. On syystäkin väitetty, että SSSR on antanut kuriirimurha-asiansa nooteilleen niin pahan ja äkäisen sävyn siksi, että Latvia sen tähden pidättäytyisi jouduttamasta konferenssin valmistelua. -- Lyhyesti siis, konferenssin valmistelu ei ole Piipin täällä käynnin jälkeen edistynyt juuri nimeksikään.

112-1926

Eine sowjetrussische Note.

Im Auftrage der Sowjetregierung hat der Sowjetvertreter in Lettland Herr Borlusjewitsch in der Nacht vom 10. auf den 11. Februar dem Vertreter des Außenministeriums Ubat folgende Note zugestellt:

„Herr Minister! Im Auftrage meiner Regierung habe ich die Ehre folgendes zu Ihrer Kenntnis zu bringen: Die Sowjetregierung hält es für erforderlich, die allerernsteste Aufmerksamkeit der lettländischen Regierung darauf zu lenken, daß ungeachtet wiederholter nachdrücklicher Forderungen der Sowjetregierung, daß dem Vertreter Sowjetrußlands in Lettland die Möglichkeit gegeben werde, ununterbrochen und ershöpfend über den Gang der Untersuchung des Ueberfalls auf die Sowjetkuriere auf dem Laufenden zu bleiben, in alle Materialien der Untersuchung Einblick zu gewinnen, und mit den lettländischen Behörden in beständigem Kontakt zu bleiben, die lettländische Regierung bisher nichts in dieser Richtung unternommen hat und die Note des Sowjetvertreters vom 5. Februar bisher ohne Antwort gelassen hat.

Indem die lettländische Regierung die Sowjetregierung über den Gang und die Resultate der Untersuchung des Falles im Unklaren läßt, werden zu gleicher Zeit aber offizielle Mitteilungen veröffentlicht, in welchen aus der Sowjetregierung unbekanntem Gründen vom Anfang der Untersuchung an und im Gegensatz zu den bereits allgemein bekannten Tatsachen der Ueberfall auf die Sowjetkuriere als ein gewöhnliches kriminelles Verbrechen hingestellt wird.

Gleichzeitig veröffentlicht auch die lettländische Presse eine ganze Reihe von Mitteilungen und Artikeln, sowohl über den Ueberfall selbst als auch über die von den lettländischen Behörden geführte Untersuchung, klar und bewußt die Tatsachen entstellend.

Angeführte Umstände sind dazu angetan, bei der Sowjetregierung den schweren Eindruck hervorzurufen, daß seitens der lettländischen Behörden nicht der gute Wille vorliegt, alle tatsächlichen Umstände des Ueberfalls aufzuklären.

Indem die Sowjetregierung noch einmal ihre oben erwähnte Forderung wiederholt, insbesondere in bezug auf die Information des Sowjetvertreters in Lettland über die Untersuchungsprotokolle und alles übrige Untersuchungsmaterial, über die Aussagen der Bürgerin Roslowa und anderer Personen, hält die Sowjetregierung es für erforderlich, der lettländischen Regierung zu erklären, daß, falls die dringenden Forderungen Sowjetrußlands seitens der lettländischen Regierung nicht erfüllt werden sollten, die Sowjetregierung dieses Benehmen der lettländischen Regierung als Mitbeteiligung an der Verwischung der Spuren aufzufassen genötigt ist und die erforderlichen Konsequenzen hieraus ziehen wird.

Die Sowjetregierung erwartet von der lettländischen Regierung in aller kürzester Zeit eine Antwort auf diese Note.

Genehmigen Sie, Herr Minister usw. usw.

Geschäftsträger des ESR in Lettland
S. Borlusjewitsch.

Es dürfte unserer Regierung nicht schwer fallen, diese durchaus unmotivierten Beschuldigungen der russischen Note zu widerlegen. Es liegt ja auf der Hand, daß für die lettländische Regierung nicht das geringste Interesse vorliegt, die Freveltat von Kurtenhof in diesem oder jenem Lichte erscheinen zu lassen oder gar irgend etwas von den Ergebnissen der Untersuchung zu verschweigen, um so mehr, als die Uebeltäter Ausländer waren.

UM 5c 16

no 105/1926

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING
LÉGATION DE FINLANDE

Riga, 17/3 1926.

N:o 153.

W

Preid.

ULK. ASIA MINISTÖRI		
N:o 37/1565 KD 26		
18/3.26 - 1		
TYÖKÄ	LEIKKI	ABIA
5	016.	

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 105 Latviasta

jossa:

- 1) Albatin haastattelusta (siv. 1)
- 2) Riian konferenssi (siv.3)

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä,
Helsinki.

Reinhold Wanders

Riga, 17/3 1926.

Raportti N:o 105 Latviasta.

Albatin haastattelusta,

jonka hän on matkalla ollessani antanut Latvian sanomalehtimiehille, pyydän saada tähän lainata seuraavaa (Latvian Ulkoministeriön tiedotuksen mukaan):

" L'Europe, - a déclaré M. Albat, - traverse à l'heure qu'il est une intéressante et très importante époque qui sera dénommée sans doute plus tard la période de consolidation de la politique de paix. Le traité de Locarno n'en constitue que la première phase qui sera suivie par des traités analogues dans les Balkans, en Orient et sur le littoral Baltique. Par contre, les chances du soi-disant "Locarno du Nord" paraissent douteuses. Si un traité Baltique englobant tous les pays riverains de la mer Baltique est un jour conclu, ce ne sera que d'après le schème suivant: 1) Traités de garantie et d'arbitrage entre les États Baltiques, 2) entre les États Baltiques et la Russie, 3) entre les États Baltiques et l'Allemagne et, enfin, 4) entre les États Baltiques et les États Scandinaves. - Mais ce plan ne sera sans doute réalisé que dans un avenir assez éloigné.

En ce qui concerne les questions politiques qui nous touchent de plus près, il convient de souligner nos relations économiques avec l'Estonie et la Lituanie. Nos pourparlers avec l'Estonie, qui ont traîné en longueur, ont déjà dépassé le point mort et l'on s'est mis d'accord sur un compromis qui donnera satisfaction aux deux parties contractantes. C'est d'ailleurs la seule solution que l'on puisse souhaiter. Il convient de dire la même chose des négociations ultérieures avec la Lituanie. Le but final est d'établir l'Union économique des 3 États, - union suivie plus tard d'une plus étroite collaboration politique.

On ne peut encore fixer ni la date ni la composition définitive de la prochaine conférence des États Baltiques à Riga. Non seulement la Lettonie mais d'autres États veulent que la Lituanie y participe. Toutefois il est possible que la conférence soit ajournée.

Après des négociations avec l'Allemagne, poursuivies pendant plusieurs années, on est enfin tombé définitivement d'accord sur la question du règlement des dommages de guerre. Il ne reste plus à régler que des détails techniques. J'espère que la convention pourra être signée avant la fin de ce mois et que cette signature sera rapidement suivie de la conclusion de traités de commerce et d'arbitrage dont les projets sont déjà établis. Ces traités fixeront définitivement nos relations avec l'Allemagne.

Des pourparlers ont été entamés avec l'U.R.S.S. au sujet de la conclusion éventuelle d'un traité provisoire. Nous consentons à accorder sur nos

marchés aux objets fabriqués russes non seulement le tarif minimum, mais même un tarif encore inférieur. A titre de compensation nous demanderons une réduction des tarifs douaniers russes pour nos objets fabriqués ainsi que d'autres avantages.

On peut attendre très prochainement la conclusion d'un traité provisoire avec la Pologne. Ce traité ne sera appliqué que jusqu'à l'entrée en vigueur de notre nouveau tarif douanier. La Pologne promet de nous accorder son tarif minimum, tout en gardant son système du contingent auquel elle ne peut pas actuellement renoncer pour des raisons économiques. Les 2 conventions d'aide juridique avec la Belgique et la Norvège sont déjà prêtes et les conventions d'aide juridique et d'arbitrage avec les Pays-Bas et la Tchécoslovaquie sont en préparation.

La récente visite de M. Piip, Ministre des Affaires Étrangères d'Estonie, a remis sur le tapis la question des légations communes, du moins dans les pays éloignés. Il résulterait de cette réforme de sérieuses économies pour les deux États. Par exemple on pourrait créer, pour commencer, une légation commune en Extrême-Orient. Le budget de cette année ne prévoit pas la création de nouvelles légations.

Riiian konferenssin

valmistelu ei ole matkoilla ollessani^lensinkään edistynyt. Latvian hallituksen aika on nimittäin hyvin tarkoin kulunut budjetin valmisteluun -- Latviassa lasketaan budjettivuosi 1 p:stä huhtikuuta 31 päivään maaliskuuta -- ja tullitariffin muutokseen. Ministeri Albats aikoo ottaa ulkoministerien konferenssikysymyksen esille kun min. Piip palaa tämän viikon lopulla Riitase Tallinnaan. Hallituksen aikaa on sitäpaitsi kulunut paljon opposition hyökkäysten torjumiseen. Kuten aikaisemmin hallituksen kokoonpanosta ja ohjelmasta tiedottaessani käy selville, on Latvian eduskunnassa oppositio hyvin vahva -- Ulmaniksen hallituksen^{lla} hiukan päälle ja oppositiolla hiukan alle 50 ääntä -- ja se tuntuu käyttävän myös tilaisuutta, s.o. budjettia hyväkseen, vaikeuttaakseen hallituksen työtä. Näin ollen näyttää nyt siltä että k.o. ulkoministerien konferenssi täällä tulisi vieläkin jonkunverran lykkäytymään.

Reino Suloander

UM 5c 16

no 102/1926

**SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING
LÉGATION DE FINLANDE**

W Riga, 31/3 1926.

N:o 185.

Ans.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
43 / 1566 R. D. 10 28		
6/4. 26	2 -	LIL 4
5.	C/6.	

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 106 Latviasta

jossa:

- 1) Riian konferenssista (siv.1)
- 2) Non aggression sopimus (siv.2)
- 3) Latvian-Venäjän suhteista (siv.4)

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä.

Helsinki.

Reino Nylander

Riga, 29/3 1926.

Raportti N:o 106 Latviasta.

Riian konferenssista

mainitsi min. Albats minulle tänään, että kaiken todennäköisyyden mukaan se siirtyy ainakin alkukesään (toukok. lopulle tai kesäk. alkuun). Ohjelmaa ei ole vielääkään otettu hallituksessa varsinaisen käsittelyn alaiseksi. Kun Viron ulkomin. Piip paluumatkallaan Genevestä viipyi päivän täällä Riassa oli konferenssista ollut puhe vain ylimalkaisesti mutta siitä päättäen, että min. Albatsilla ei ole ollut konferenssista mitään uutta kerrottavaa, arvellaan täällä, ettei tuloksiin olisi päästy. Hra Albats tuntuu olevan hiukan hermostunut konferenssista, jota Puola kaikin voimin painaa pidettäväksi mahdollisimman pian ja jonka Venäjä ja Liettua päinvastoin toivovat jäävän pitämättä. Ensi huhtikuun 10 p:n tienoissa aikoo hra Albats käydä Tallinnassa "vierailulla" otaksuen min. Piipin sitä ennen käyneen Helsingissä neuvottelemassa m.m. tulevasta ulkoministerien konferenssista Riassa. Kiellemättä on hallituksen uhattu asema viime viikkojen aikana tullidebattien johdosta samoinkuin luonnollisesti Latvian ulkopolitiikan nykyisen virallisen johdon väliaikaisuus vaikuttanut k.o. konferenssin lykkääntymiseen.

Riga, 29/3 1926.

Raportti N:o 106 Latviasta.

Riiian konferenssista

mainitsi min. Albats minulle tänään, että kaiken todennäköisyyden mukaan se siirtyy ainakin alkukesään (toukok. lopulle tai kesäk. alkuun). Ohjelmaa ei ole vielääkään otettu hallituksessa varsinaisen käsittelyn alaiseksi. Kun Viron ulkomin. Piip paluumatkallaan Genevestä viipyi päivän täällä Riiasa oli konferenssista ollut puhe vain ylimalkaisesti mutta siitä päättäen, että min. Albatsilla ei ole ollut konferenssista mitään uutta kerrottavaa, arvellaan täällä, ettei tuloksiin olisi päästy. Hra Albats tuntuu olevan hiukan hermostunut konferenssista, jota Puola kaikin voimin painaa pidettäväksi mahdollisimman pian ja jonka Venäjä ja Liettua päinvastoin toivovat jäävän pitämättä. Ensi huhtikuun 10 p:n tienoissa aikoo hra Albats käydä Tallinnassa "vierailulla" otaksuen min. Piipin sitä ennen käyneen Helsingissä neuvottelemassa m.m. tulevasta ulkoministerien konferenssista Riiasa. Kiellemättä on hallituksen uhattu asema viime viikkojen aikana tullidebattien johdosta samoinkuin luonnollisesti Latvian ulkopolitiikan nykyisen virallisen johdon väliaikaisuus vaikuttanut k.o. konferenssin lykkääntymiseen.

Non aggression sopimus.

joka on ollut Latvian ja Venäjän välillä jo aikojen ja sitten useampaankin kertaan keskustelun aiheena, on Venäjän taholta Latvialle, Liettualle ja Virolle suullisesti äskettäin tehdyn uuden esityksen johdosta taas päiväjärjestyksessä. Täällä näyttää k.o. asiassa yhä olevan vallalla Meierovics-vainajaan kanta, että Latvia haluaa yhdistää siihen arbitrage-sopimuksen ja käsitellä näitä (non aggression & arbitrage) yhtenä kysymyksenä eikä erottaa niitä toisistaan, kuten Venäjä tahtois. Olen aikaisemmin tiedottanut Venäjän edustajan täällä väittäneen, että puolueetonta arbitragea on mahdoton saada Venäjän ja Latvian välillä aikaan. Nyt näyttää siltä että Venäjän "korvaukseksi" arbitragen sijasta suostuisi täällä, kuten Liettuassakin, jonkunlaisen conciliationin tekoon. Asia on ollut Latvian hallituksessa keskustelun alaisena ja on se vastaukseksi Venäjän esitykseen sanonut, että se haluaa asian esitettäväksi kirjallisesti ja selvässä muodossa ja olevansa halukas ottamaan sen sitten käsittelyn alaiseksi. Julkisuudessa ei täällä ole asiasta paljoakaan puhuttu. Tosin sosialidemokraatit ovat eräessä kokouksessaan käsitelleet asiaa ja ilmaisseet kantansa olevan, että k.o. sopimukseen olisi Venäjän kanssa päästävä. Hallituksessa lienee eri mieliä. Toiset tahtovat päästä sopimukseen pikemmin siinä toivossa, että se voisi edistää Venäjän ja Latvian taloudellista lähentymistä, toiset asettuvat pidättyvälle ja odottavalle kannalle. Yksimielisiä ollaan siitä, että on tarkoin otettava huomioon mitä kansainliittossa asiasta ajatellaan ja pidettävä varalta että mahdolliseen sopimukseen ei tule mitään mikä olisi ristiriidassa kansainliiton sääntöjen kanssa. On luonnollista, että Latvia neuvottelee sopimuksen teosta naapurimaitten kanssa ja tiedustelee näitten mielipidettä. Täällä on käynyt selvästi ilmi että jos sopimuksesta tulee tosi, niin ainakin Latvian, Liettuan ja Viron olisi tehtävä se yhteisesti Venäjän kanssa, mutta erittäin mielellään nähtäisiin siinä tapauksessa Suomikin mukana yhteissopimuksessa. Puolaan nähdessä vastoin olen voinut panna merkille, että siihen alataan suhtautua kriittisemmin, vaikkei olekaan sanottu että Puolan poisjääminen yhteissopimuksesta olisi suotavaa.

Tämä voi johtua osittain siitäkin, että Venäjä haluaa Puolan kanssa tehdä mahdollisen sopimuksen erikseen. Täällä huhutaan, että Viro yhä kuuntelee kovasti mitä Puola sanoo, ja olisi tässäkin asiassa Puolan vaikutuksen alla. Liettua on saanut k.o. asiassa Venäjän esityksen myöhemmin kuin Latvia, mikä johtuu siitäkin, että Liettuan ulkoministeri Reinys oli matkoilla (Genevessä ym.) Liettua tuntuu muuten olevan -- mikäli täältä Riiaasta

olen voinut tunnustella — asiasta pohjoista naapuriaan innostuneempi, ja toivovan yhteissopimuksen tekoa, jossa tietysti Puola ei saisi olla mukana, mikä tällä kertaa voisi hyvinkin onnistua, koska Venäjä ei ole Puolalle tehnyt ehdotusta yhteissopimuksen muodossa. (Siltä varalta, että Ministeriössä ei olisi Venäjän ja Turkin välistä sopimusta 17 p:ltä jouluk. 1925, pyydän tähän saada liit/tää jäljennöksen siitä venäjän kielisenä koska ikävä kyllä täällä ei ole ranskalaista tekstiä.)

Riga, 31/3 1926.

Latvian-Venäjäin suhteissa

ei ole toistaiseksi voinut panna merkille vä-
lien kiristymistä, vaikkakin kuriirimurhajuttu (josta olen aikaisemmin ra-
portoinut) ja viimeaikaiset v angitsemiset ovatkin välejä uhanneet pahentaa
Kuten sähkösanomat ovat kertoneet vangittiin täällä kommunistisaa propagan-
dan johdosta joku aika sitten kymmenkunta henkilöä, joista pari oli Venä-
jän tšekäläisen pääkonsulinviraston "kirjoissa" (Ainakin Bielov-niminen hen-
kilö) Koska arvelen, että meidän Etsivä keskuspolisimme, joka on kirjeen-
vaihdoissa Latvian politisen polisin kanssa, on jo saanut asiasta selostuk-
sen, rajotun tässä vain mainitsemaan, että eräs Venäjän tšekäl. lähetystös-
sä palveleva henkilö (Annin), jolla on diplomaattipassi ja joka on käynyt
"sanomalehtiattaseasta" on myös todettu sekaantuneen mainittuun propaganda-
ja urkkimistoimintaan ja joutuu matkustamaan Latviasta pois luultavasti
huomenna. Paitsi ~~BIKÄ~~ Bielovia ja Anninia ovat muut latvialaisia ja kuulu-
vat alempaan yhteiskuntaluokkaan (2 shoföriä).

Kuten itsestään tulee ajatelleeksi on Latvian varakonsulin vangitse-
minen Pietarissa vain "vastatoimenpide", jolla koetetaan saada täällä vangit-
tut kommunistit lunastetuiksi vapaiksi.

Reino Lylova

Договор

Правительство Союза Советских Социалистических Республик и Правительство Турецкой Республики, признавая, что интересам обеих договаривающихся сторон соответствует определение точных условий, способствующих укреплению прочных нормальных отношений и свидетельствующий им искренней дружбы, назначили с этой целью г. Георгия Чичерина Народного Комиссара по Иностранным делам С.С.С.Р. и г. Тевфик-Гуцидба Министра иностранных дел Турции, которые согласились о следующем:

Статья 1.

В случае военного выступления против одной из договаривающихся сторон со стороны одной или нескольких третьих держав, другая договаривающаяся сторона обязуется соблюдать нейтралитет по отношению к первой:

Примечание: Выражением "военное выступление" не должны охватываться военные маневры, ввиду того, что они не несут ущерб дружбой стороне.

Статья 2.

Каждая из договаривающихся сторон обязуется воздерживаться от всякого нападения на другую; она равным образом обязуется не принимать участия в каком союзе или соглашении политического характера с одной или несколькими третьими державами,

направленной против другой договаривающейся стороны, равно как ни в каком союзе или союзе с одной или несколькими третьими державами, направленной против военной или морской безопасности другой договаривающейся стороны. Кроме того, каждая из обеих договаривающихся сторон обязывается не участвовать ни в каком враждебном акте одной или нескольких третьих держав, направленной против другой договаривающейся стороны.

Статья 3.

Настоящий договор вступает в силу с момента его ратификации и будет действовать в силе три года. После этого договор будет продолжаться автоматически продолжая на годичный срок, если какая либо из договаривающихся сторон не предупредит за шесть месяцев до истечения срока его действия о своем желании прекратить его.

Совершено в Париже 17 декабря 1925 года.

Протокол № 1.

Во всяком случае понимается, что каждая из договаривающихся сторон сохраняет полную свободу действий, поскольку то касается со всякого рода отношений с третьими державами вне пределов обязательств, выше условия установления в настоящей договор.

Совершено в Париже 17 декабря 1925 года.

Протокол № 2.

Обе договаривающиеся стороны условились, что выражение „политического характера“, упомянутое в ст. 2-ой договора от того числа, следует понимать, как относящееся также и все финансовое и экономическое соглашения между какими либо державами, направленные против другой договаривающейся стороны.

Совершено в Париже 17 декабря 1925 года.

Протокол № 3.

Обе договаривающиеся стороны равным образом обязуются предпринять переговоры для установления порядка урегулирования разногласий, которые могли бы возникнуть между ними и которые не могли бы быть улажены объективным дипломатическим путем.

Совершено в Париже 17 декабря 1925 года.

UM 5c 16

no 107/1926

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING
LÉGATION DE FINLANDE

Riga, 12/4 1926.

N:o 207.

W

Orend

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 48/1566	K. 1	26
14/4. 26	12	— Liit. ks.
	OSASTO	ASIA
5	C16.	

K. Herra Ministeri,

Raportti N:o 107 Latviasta

jossa:

- 1) Neuvostoliiton edustaja non aggression-sopimuksesta ym. (siv.1)
- 2) Senaattori Reynald Riassa (siv.3)
- 3) SSSR:n lentiatteusea Anin (siv.4)
- 4) Pastori Needran armahtaminen (siv.5)

lähetetään tämän mukana 5 kpl. sekä

lentileikkeet:

"Der Rigaer Besuch des Senateurs Reynald"

"Anin verlässt Riga".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasianministeri S e t ä l ä.

Helsinki.

Reinhold

Raportti N:o 107 Latviasta.

Neuvostoliiton edustaja
non agression-sopimuksesta ym.

ULKOMINISTERIÖN
Riga, 10/4 1926.
№ 48/1566 K.D. 1926
14/4.26 № - Liik. 1
5 PASTO ASIA
C/6.

Olin juuri tilaisuudessa keskustelemaan ot/sakeasiasta Neuvostoliiton täkäl. edustajan hra Tshernikhin kanssa, joka oli sairautensa jälkeen ensimmäistä päivää jalkeilla. Hra Tshernikh huomautti aluksi erikoisesti sitä että asia on jo vanha ja että se on nyt tullut (muka) esille enemmän sattumalta kuin tarkoituksella. Hän vahvisti että Neuvostoliitto on sen ottanut puheeksi yksityisluonteisesti ja suullisesti kaikkien kolmen Baltian maan kanssa ikäänkuin tunnustellen, millä kannalla tämä vanha asia nyt Baltian maihin nähden on. Sanoi että mitään virallista esitystä ei ole tehty eikä voitaisikaan tehdä koska Neuvostoliiton hallitus ei ole tehnyt päätöstä asiassa eikä valtuuttanut edustajaansa esiintymään virallisesti. Alleviivasi miten vähän Neuvostoliitto on non agression-sopimuksesta intressoitunut ja viittasi siihen, että sen onkin luonnollista, koska m.m. sen ei tarvitse pelätä hyökkäystä Baltian maitten puolelta yhtävähän kuin se itsekin hyökkäisi näitten maitten kimppuun. Vahvisti todeksi myös sen, että, kun asiasta täällä Riassa oli puhe, niin oli tarkoituksena että non agression sopimus, kuten tunnettua, tulisi Venäjän ja Turkin välisen viime joulukuun 17 p:nä Parisissa allekirjotetun sopimuksen kaltaiseksi ja siis luonteeltaan aivan ylimalkaiseksi. Sanoi tällaisen luonteen sopivan sopimukselle paraiten, koska on mahdollista että jotkut muutkin maat tulisivat sen solmiamaan, Venäjän kanssa. En ollut tarkemmin tuntevinani Latvian suhdetta ja vastausta SSSR suulliseen esitukseen ja tiedustellessani sitä hän sanoi, että asia ei näytä Latvian puolelta olevan vielä selvillä, koska siitä kuulemma on neuvoteltu Viron ja Liettuan kanssa, joihin nähden tahdotaan toimia yndenmukaisesti. Sanoi toisenkin syyn vielä viivytelleen asiaa, nimittäin sen, että Latvian hallitus haluaisi yhdistää sopimukseen myös arbitrage-sopimuksen, jota Neuvostoliitto ei voi hyväksyä kat/soen sen olevan asiain nykyisellään ollen mahdotonta käytännössä. Lisäsi, että Neuvostoliitto on kuitenkin taipuvainen korvaamaan arbitragen jollakin muulla käytännössä helpommin toteutettavissa olevalla sopimuksella (ei maininnut conciliation sanaa) jos Baltian maat osottavat todellista halua non agression sopimuksen solmimiseen. Tiedustellessani tuleeko asiassa läheisessä tulevaisuudessa tapahtumaan jot/akin, hra Tshernikh vastasi, että se tulee riippumaan Latviasta, jonka asiana on sopimusajatuksen ottaminen uudelleen esille, jos se haluaa. Hän antoi siis ymmärtää, ettei Neuvostoliitto tulisi pitämään velvollisuutenaan asian edel-

leen ajamista, koska se nyt on siitä niin vähän intressoitu. Kysellessäni sitä haluaako Neuvostoliitto, että kaikki Baltian maat allekirjottaisivat non aggression-sopimuksen erikseen tai yhteisesti, hra Tshernikh vastasi, että se on Neuvostoliitolle aivan yhäntekevää vaikka se suostuukin yhteissopimukseen. Mutta hän oli kuitenkin hyvin hanaakka selittämään, että Baltian maat muka itse tahtovat solmia sopimuksen kukin erikseen Neuvostoliiton kanssa, mikä muka johtuisi siitä, että ne sitten voisivat saada sopimuksen kukin omien intressiensä mukaiseksi. Hänen sanoistaan olin tuntevinani, että Venäjä on tunnustellut mikä näistä kolmesta Baltian maasta mahdollisesti on "seuransa petturi" ja että se on Liettua, joka on taipuvaisin. Olen tänään kuullut, että Liettuan edustaja Moskovassa olisi antanut ymmärtää että siinä tapauksessa että muita Baltian maita ei saada sopimuksen tekoon, Liettua kukaties ryhtyisi yksikseen sopimuksen tekoon Neuvostoliiton kanssa. Mutta täällä on arveltu että voi olla mahdollista, että Liettuan edustaja tällaiseen ajatukseen vihjaisemalla on voinut koettaa vaikuttaa Latviaan ja Viroon sopimuksen teon hyväksi, ja vakuutettu, ettei Liettuan hallitus ole vielääkään ottanut asiassa kantaa.

Senaattori Reynald Riassa.

Senaattori Reynald viipyi matkallaan länteen kaksi päivää (t.k. 6 ja 7 p.) Riassa, josta matkusti edelleen Kovnoon ja Varsovaan. Hän sanoi olevansa matkaan tyytyväinen ja mainitsi erikoisesti Suomen matkastaan sen että oli niin nopealla matkalla ennättänyt saada maastamme kuitenkin paljon vaikutelmia ja tietoja. Viittasi m.m. Suomen suurempaan kehitykseen ja vanhempaan valtiolliseen elämään nähin Baltian-maihin verraten.

Mitä sen. Reynaldin käyntiin ja esitelmään täällä tulee, pyydän saada viitata mukana olevaan lehtileikkeeseen "Der Rigaer Besuch des Senateurs Reynald" (Rig. Rundschau, 8/4-1926, N:o 76) Tahtoisin erikoisesti mainita että vakuuttelut Ranskan sympatiasta Latviaa kohtaan tekivät sen vaikutuksen, että Ranska edelleen haluaa ylläpitää ystävällisiä suhteita Latviaan ja käyttää tätä huomattavana politisena tähtytyspaikkana ja mahdollisesti tarkotustensa välittäjänä Itämeren pikkukansain keskuudessa.

Riga, 11/4 1926.

SSSR:n lehtiattasea Anin.

(kts.rap. 106 Latviasta siv.4)

Lentiattasea Aninia ei ole vielä saatu Riista poistumaan, mutta toiveet hänen lähdöstään ovat hyvät. Neosto-Venäjän täkäl.lähetystö on kuulemma pitänyt häntä "etevänä" eikä haluaisi hänestä luopua. Erään hänen apulaisensa Vihtolin (luetaan Viitol) paljastuminen on herättänyt täällä hyvin kiusallista huomiota, etenkin kun hän palveli Latvian valtion kontrollikonttorissa. Vihtol on puoleksi venäläinen sekä kieleltään että mieleltään. Pyydän saada viitata lentileikkeeseen "Anin verlässt Riga" (Rig. Rundschau 8/4 -26, N:o 76.)

Pastori Needran armahtaminen

t.k. 3 p. tuli yllätyksenä Latvian kansan tietoon, mutta häntä ei olisikaan voinut muuten vapauttaa, sillä Needralla on tavattoman paljon kiivaita vastustajia, jotka olisivat tehneet kaikkensa armahtamisen ja vapauttamisen ehkäisemiseksi. Latvian presidentti armahti Needran sillä ehdolla, että hän viipymättä matkustaa maasta pois, mikä tapahtyikin (Saksaan) samana päivänä. Needran sekä ruumiillinen että henkinen riutumisensa vankilassa oli varsinaisena syynä armahdukseen. Samalla on presidentti armahtanut Needran apulaisen tuomari Borkowskin.

Kuten olen alkaisemmin raporteissani selostanut Needraa vastaan käytyjen oikeusjuttujen yhteydessä, tuomittiin Needra viime vuonna 3 vuodeksi vankeuteen valtiopetoksesta. Needra oli nimittäin 1919 muodostanut omaan saksalaisten kannattaman hallituksen laillista latvialaista väliaikaista Ulmanis-hallitusta vastaan, mutta joutunut häviölle ja paennut Saksaan. Palattuaan Latviaan toissa vuonna hänet vangittiin ja tuomittiin yllämainittuun rangaistukseen.

Oikeistoon ja keskustaan kuuluvat Needran vastustajat ja lehdet ovat suhtautuneet armahdukseen rauhallisesti, mutta vasemmisto, joka joutui alakynteen päälle kuukauden kestäneissä tullitariffikamppailuissa eduskunnassa viime helmikuun lopulla ja maaliskuussa voimatta kaataa Ulmaniksen hallitusta, näyttää haluavan käyttää armahdusta Ulmaniksen hallituksen (joka ei muuten ollut armahdukseen puuttunut) kaatamiseksi, uhkaapa itseään presidentti Tschakstea. Näyttää todennukaiselta, että päämin. Ulmanis, Needran vanha voittoisa vastustaja, oli kuitenkin tietoinen armahduksesta. Sosialidemokraatit (sekä oikeisto- että vasemmisto sos.dem:t) ovat saaneet riittävän määrän (1/3 kansanedustajain koko lukumäärästä) allekirjatuksia kutsuakseen eduskunnan koolle t.k. 14 p:ksi. (Latvian eduskunta olisi muuten alkanut kevätistuntokautensa viikkoa myöhemmin). Päiväjärjestyksessä on vas.sos.demokraattien välikysely Needran armahtamisesta.

Reino Sylwander

Frankreich und die baltischen Staaten.

Die Völkerbundidee.

Der Rigor Besuch des Senateurs Reynald.

Eine überaus zahlreiche Gesellschaft geladener Damen und Herren hatte sich Mittwochs nachmittags in den Empfangsräumen des Außenministers versammelt, wo Herr Staatssekretär Minister Albat und Frau Gemahlin die Honneurs machten, in verschiedenen Sprachen mit stets gleich bleibender Liebenswürdigkeit die Gäste begrüßend. Nachdem in den Nebenräumen der Föhnfuhrtee serviert worden war, begann im Hauptsaal der Vortrag des Herrn Senateurs, in kurzen Zügen die wesentlichsten Zwecke des Völkerbundes charakterisierend und daran erinnernd, wie bereits bald nach dessen Entfallen verschiedene Auffassungen dieser Aufgabe verlaublich wurden, vom Präsidenten Wilson, vom Papste und von Frankreich durch dessen Vertreter Leon Bourgeois und später Ed. Herriot, dessen Ziele in dieser Anfangsperiode als zu allgemein und zu umfassend damals nicht gleich allgemeine Anerkennung finden konnten. Gewisse Grundlagen wurden jedoch festgelegt, der allgemeine Völkerfrieden, allgemeingültige Regeln für alle teilnehmenden Völker, Garantieverträge zwischen Einzelstaaten, die durch Frankreichs Freundschaft und Sympathie erfolgte Anerkennung der baltischen Staaten, die Friedensverträge zwischen den Staaten der Kleinen Entente usw. waren vorbereitende Maßregeln, um den Geist der Verständigung geltend zu machen, der dann in Locarno zu den Vereinbarungen mit Deutschland führen konnten. Die späterhin bekannt gewordenen Ansprüche Spaniens, Brasiliens, Polens und Chinas sind älteren Datums als gewöhnlich angenommen wird. Sie sind jedoch nicht als gefährdend für den Bestand des Völkerbundes anzusehen, sie bedeuten keineswegs einen Bruch mit dem bisher Erreichten, sondern nur eine Phase der Entwicklung, die im September voraussichtlich zu allgemein befriedigendem Abschluß kommt. Dieser wird dann wohl darin seinen Ausdruck finden, daß alle Gruppen von Staaten im Völkerbundrate vertreten sind. Anfänge von solchen Gruppen vertretenungen sind ja bereits vorhanden gewesen, so seitens Schwedens für die skandinavischen Staaten, seitens der Tschechoslowakei für die kleine Entente.

Zum Schluß seines Vortrages erinnerte Herr Senator Reynald an die Freundschaftsbeweise Frankreichs gegenüber dem lettlandischen Staat, für den er persönlich durch seine häufigen Beziehungen zu der Gesandtschaft in Paris im Laufe der letzten fünf Jahre als Präsident der Sanitätskommission für auswärtige Angelegenheiten ganz besonders viel freundschaftliches Interesse gewonnen habe. Unter Beifallsbezeugungen der Versammlung schloß er darauf seinen Vortrag.

Nach kurzem geselligen Beisammensein wurde darauf den Vertretern der Presse Gelegenheit geboten, dem Herrn Senateur einige Fragen vorzulegen, auf die in Lebenswichtigster Weise Antworten erteilt wurden, während der lettlandische Chef der Presseabteilung Herr Legationsrat Bihmann und der Sekretär der lettlandischen Gesandtschaft in Paris als Dolmetscher funktionierten.

H. a. wies der Herr Senator darauf hin, daß sein Besuch der baltischen Staaten im Einverständnis mit der französischen Regierung erfolgt sei, um einerseits die bestehenden freundschaftlichen Sympathien für die baltischen Staaten zu kräftigen und auszugestalten, andererseits die wirtschaftlichen Beziehungen mit ihnen zu festigen und einen nuzbringenden Meinungsaustausch zu ermöglichen. Gelegentlich werde wohl nicht ohne praktische Folgen bleiben, da Redner sich mit Herrn Albat bereits über

Inland-Rundschau.

Unin verläßt Riga.

Wistol hat ihm den Heeresetat verraten.

Die russische Gesandtschaft hat dem Außenministerium mitgeteilt, daß der Professor Unin in nächster Zeit Riga verlassen wird.

Die Untersuchung in Sachen des Staatsverrätters Wistol hat neues schwer belastendes Material an den Tag gefördert. Der „Dr. S.“ zufolge hat Wistol beim Vorhöre gestanden, im Augenblick seiner Verhaftung dem sowjetrussischen Presseschef Unin ein Exemplar des neuen bezifferten Heeresetats mit allen streng vertraulichen Erläuterungen und detaillierten Berechnungen zugesandt zu haben. Mit den Etats des Krieges, des Innens und des Handels seien die Angaben in dem Heeresetat genau übereinstimmend. Unin habe dem Wistol die bekannten Angaben in dem Heeresetat mitgeteilt, die Wistol dem Professor Unin mitgegeben habe. Unin habe dem Wistol die Angaben in dem Heeresetat mitgeteilt, die Wistol dem Professor Unin mitgegeben habe. Unin habe dem Wistol die Angaben in dem Heeresetat mitgeteilt, die Wistol dem Professor Unin mitgegeben habe.

Rind.

Die Gründung eines Comité-letton in Paris genehmigt habe. Dieses Comité würde eine Reihe praktischer Vereinbarungen nach sich ziehen, die sich u. a. auch auf Unterrichtsfragen beziehen würden.

Inbezug auf Regelung der Beziehungen Frankreichs zu Sowjetrußland wurde darauf hingewiesen, daß die Forderungen der kleinen Kapitalisten (petites fortunes) eine baldige Verständigung kaum ermöglichen ließen, da die russische Finanzlage eine Befriedigung dieser Ansprüche nicht gestatte, ein Dinausbleiben definitiver Vereinbarungen daher notwendig erscheine. Umso mehr, da die sowjetrussischen Hoffnungen auf auswärtige Kredite schwerlich in Erfüllung gehen werden, wenn auch eine endgültige Absage (un refus absolu) in keiner Weise erfolgt und eine Entschädigung der kleinen Kapitalisten im Prinzip zugesagt sei.

Auf die Frage, ob der lettlandische Holzimport nach Frankreich auf eine Begünstigung betreffend der Zollgebühren rechnen könne, bedauerte Herr Reynald nicht antworten zu können, da ihm der gegenwärtige Stand der betreffenden Verhandlungen nicht bekannt ist.

Darauf ergriff ein Vertreter der Pariser Presse, der den Senateur als Sekretär auf dessen Reisen begleitet hatte, das Wort, um die lettlandischen Journalisten der warmen Sympathie ihrer französischen Kollegen zu versichern und ihre Hoffnung auf ein Weiterbestehen und Weitergehen dieser Freundschaft zum Ausdruck zu bringen.

Während in den Nebenräumen bereits seit geraumer Zeit getanst wurde, blieben die im Kabinett versammelten noch ein Weilchen beisammen und es erfolgte eine gemeinsame photographische Gruppenaufnahme der französischen Gäste und der lettlichen Presserepäsentanten, die sich schließlich mit freundschaftlichem Händedruck von einander verabschiedeten.

J. E.

Inland-Rundschau.

Anin verläßt Riga.

Wihol hat ihm den Heeresetat verraten.

Die russische Gesandtschaft hat dem Außenministerium mitgeteilt, daß der Pressechef Anin in nächster Zeit Riga verlassen wird.

Die Untersuchung in Sachen des Staatsverrätters Wihol hat neues scharf belastendes Material an den Tag gefördert. Der „Dr. S.“ zufolge hat Wihol beim Verhör gestanden, im Augenblick seiner Verhaftung dem sowjetrussischen Pressechef Anin ein Exemplar des neuen bezifferten Heeresetats mit allen streng vertraulichen Erläuterungen und detaillierten Berechnungen zugelegt zu haben. Mit den Etats des Kriegs-, des Innen- und des Finanzministeriums, sowie auch anderer Ressorts hat Wihol Sowjetrußland alljährlich regelmäßig bedient, so daß Rußland über die Heereskräfte, die Ausrüstung und Verpflegung der Truppen, sowie auch über die Wirtschaftslage des Staates stets aus erster Quelle informiert war. Die Polizeibeamten waren nicht in der Lage, dem Pressechef Anin die ihm zugeschobenen Dokumente wieder abzunehmen, da er sich, wie bekannt, als Diplomat legitimierte und als solcher unantastbar war. Daß Wihol für seine Dienste entschädigt worden ist, steht fest, es kommt jetzt darauf an, die Höhe seines Spionagehahls festzustellen. Den Untersuchungsbehörden liegt es ferner daran, zu ermitteln, auf welche Weise Wihol zu dem von ihm in der Staatskontrolle belästigten verantwortlichen Posten gekommen ist.

Die Beamten der Staatskontrolle sind ganz besonders erregt darüber, daß sich ein Spion in ihre Mitte eingeschlichen hatte und jahrelang unbefelligt sein staatsverräterisches Treiben entfalten konnte. Um die ganze Behörde von der schweren Kompromittierung durch den Spion Wihol zu entlasten, beabsichtigen, wie verlautet, die übrigen Beamten der Kontrolle eine Entlassung sämtlicher Angestellten der Staatskontrolle und ihre Wiedereinstellung in den Dienst nach genauer Prüfung der Bergangenheit eines jeden Angestellten zu beantragen.

Wihol hat in den Jahren seines Aufenthaltes in Lettland ein Doppelleben geführt. Er lebte nach seiner Rückkehr aus Rußland in sehr kärglichen Verhältnissen, verhielt sich aber plötzlich über bedeutende Geldsummen, über deren Ursprung seine Angehörigen nichts ahnten. Er selbst gab an, in der Lotterie gewonnen zu haben. In der letzten Zeit äußerte er sogar die Absicht, eine Strandvilla zu kaufen.

Der Bizekonsul Eserin wird freigelassen.

Das Moskauer Außenkommissariat und die sowjetrussische Gesandtschaft in Riga haben dem Außenministerium die konforme Mitteilung zugehen lassen, daß der in Petersburg von der GPU verhaftete lettländische Bizekonsul Eserin demnächst auf freiem Fuß gesetzt werden wird.

Begünstigung betreffend... rechnen könne, bedauerte Herr Reynald nicht antworten zu können, da ihm der gegenwärtige Stand der betreffenden Verhandlungen nicht bekannt ist.

Darauf ergriff ein Vertreter der Pariser Presse, der den Senateur als Sekretär auf dessen Reisen begleitet hatte, das Wort, um die lettländischen Journalisten der warmen Sympathie ihre französischen Kollegen zu versichern und ihre Hoffnung auf ein Weiterbestehen und Weitergedelhen dieser Freundschaft zum Ausdruck zu bringen.

Während in den Nebenräumen bereits seit geraumer Zeit getanzt wurde, blieben die im Kabinett Versammelten noch ein Weilchen beisammen und es erfolgte eine gemeinsame photographische Gruppenaufnahme der französischen Gäste und der örtlichen Pressevertreter, die sich schließlich mit freundschaftlichem Händedruck von einander verabschiedeten.

J. E.

Frankreich und die baltischen Staaten.

Die Völkerverbündnisse.

Der Rigarr Besuch des Senateurs Reynald.

Eine überaus zahlreiche Gesellschaft geladener Damen und Herren hatte sich Mittwoch nachmittags in den Empfangsräumen des Außenministers versammelt, wo Herr Staatssekretär Minister Albat und Frau Gemahlin die Honneurs machten, in verschiedenen Sprachen mit stets gleich bleibender Lebenswürdigkeit die Gäste begrüßend. Nachdem in den Nebenräumen der Jänfuhrtee serviert worden war, begann im Hauptraum der Vortrag des Herrn Senateurs, in kurzen Zügen die wesentlichsten Zwecke des Völkerverbündnisses charakterisierend und daran erinnernd, wie bereits bald nach dessen Entstehen verschiedene Auffassungen dieser Aufgaben verlaßbar wurden, vom Präsidenten Wilson, vom Papste und von Frankreich durch dessen Vertreter Leon Bourgeois und später Ed. Herriot, dessen Ziele in dieser Anfangsperiode als zu allgemein und zu umfassend damals nicht gleich allgemeine Anerkennung finden konnten. Gewisse Grundlagen wurden jedoch festgelegt, der allgemeine Völkerverbündnisse, allgemeine Regeln für alle teilnehmenden Völker, Garantieverträge zwischen Einzelstaaten, die durch Frankreichs Freundschaft und Sympathie erfolgte Anerkennung der baltischen Staaten, die Friedensverträge zwischen den Staaten der Kleinen Entente usw. waren vorbereitende Maßregeln, um den Geist der Verständigung geltend zu machen, der dann in Locarno zu den Vereinbarungen mit Deutschland führen konnten. Die späterhin bekannt gewordenen Ansprüche Spaniens, Brasiliens, Polens und Chinas sind älteren Datums als gewöhnlich angenommen wird. Sie sind jedoch nicht als gefährdend für den Bestand des Völkerverbündnisses anzusehen, sie bedeuten keineswegs einen Bruch mit dem bisher Erreichten, sondern nur eine Phase der Entwicklung, die im September voraussichtlich zu allgemein befristendem Abschluß kommt. Dieser wird dann wohl darin seinen Ausdruck finden, daß alle Gruppen von Staaten im Völkerverbündnisse vertreten sind. Anfänge von solchen Gruppenvertretungen sind ja bereits vorhanden gewesen, so seitens Schwedens für die skandinavischen Staaten, seitens der Tschechoslowakei für die Kleine Entente.

Zum Schluß seines Vortrages erinnerte Herr Senateur Reynald an die Freundschaftsbeweise Frankreichs gegenüber dem lettländischen Staat, für den er persönlich durch seine häufigen Beziehungen zu der Gesandtschaft in Paris im Laufe der letzten fünf Jahre als Präsident der Sanitätskommission für auswärtige Angelegenheiten ganz besonders viel freundschaftliches Interesse gewonnen habe. Unter Beifallsbezeugungen der Versammlung schloß er darauf seinen Vortrag.

Nach kurzem geselligen Beisammensein wurde darauf den Vertretern der Presse Gelegenheit geboten, dem Herrn Senateur einige Fragen vorzulegen, auf die in lebenswürdiger Weise Antworten erteilt wurden, während der lettländische Chef der Presseabteilung Herr Legationsrat Wihlmann, und der Sekretär der lett. Gesandtschaft in Paris als Dolmetscher funktionierten.

U. a. wies der Herr Senateur darauf hin, daß sein Besuch der baltischen Staaten im Einverständnis mit der französischen Regierung erfolgt sei, um einerseits die bestehenden freundschaftlichen Sympathien für die baltischen Staaten zu kräftigen und auszugestalten, andererseits die wirtschaftlichen Beziehungen mit ihnen zu festigen und einen nahdringenden Meinungsaustausch zu ermöglichen. Besser werde wohl nicht ohne praktische Folgen bleiben, da Nebener sich mit Herrn Albat bereits über

UM 5c 16

no 108/1926

Suomen Lähetystö
Légation de Finlande

Pr.

ULKOASIAINMINISTERIO		
55/1567 K.D. 26		
29/4. 26	2 -	LII. /
5	C16	ASIA

W

Riga, 22/4 1926.

N:o 235.

K. Herra Ministeri,

Raportti N:o 108 Latviasta

jossa:

- 1) Needran armahtaminen ja hallituskriisin uhka (siv. 1)
- 2) Edustajakonferenssi Riassa (siv.3)
- 3) SSSR:n lehtiattasea Anin (siv.5)

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Lylyvaara

K. Herra

Ulkoasiainministeri Setälä.

Helsinki.

Raportti N:o 108 Latviasta.Needran armahtaminen ja
hallituskriisin unka.

Vaikuttaakseen yleiseen mielipiteeseen maassa ja parlamentissa ja nostaakseen mahdollisimman suuren hälinän Needran armahtamisasiassa pitivät sos. demokraatit t.k. 12 p:nä suuren kokouksen, jossa oli vallinnut sangen kiihkas mieliala Needran armahtajaa, s.e. valtakunnan presidenttiä ja hallitusta vastaan, koska oli huudettu m.m. "Tschakste ja Ulmanis tyrmään." yms. Kokouksen loppupuosi oli käynyt tähän tapaan: Needran vapauttaminen on kansan tähden pilkkaamista. Eduskunnan on kut/suttava nykyinen valtakunnan presidentti pois virastaan ja Ulmaniksen hallitus on kaadettava. On säädettävä laki, joka iäksi kieltää Needralta maahantulon (hän oli het/1 vapautuksen jälkeen matkustanut Saksaan) ja hautaamisen Latvian maahan, jossa latviolaiset sankarit lepäävät jne.

Kun eduskunnassa t.k. 14 p:nä oli välikysymys armahdusasiassa sai Ulmaniksen hallitus mitä täpärimmän voiton: välikysymys raukesi 43 äänellä 43 (samaa lukumäärää) vastaan. On huomattava, että Ulmaniksen hallituskokoukseen kuuluva n.s. Nonacs-ryhmä (vain 3 edustajaa) äänesti välikysymyksen puolesta, mutta hallitus sai tähänastisesta oppositiosta muutamia ääniä.

Tähän ei tämä armahdusasia ole kuitenkaan päättynyt, vaan uhkaa se hallitusta kriisillä. Liikenne- ja maanviljelysministerit, jotka kuuluvat demokr. sentrumiin, joka ei hyväksy presidentti Tschaksten armahdus toimenpidettä, ovat eronneet Ulmaniksen hallituksesta ja siis myös puolue, johon nämä kuuluvat, eronnut hallituskoalitiosta. Ulmaniksen hallitukselle on jäänyt 47 ääntä sadasta. Tuleeko ja miten Ulmanis täydentämään hallitustaan, se selvinnee lähitulevaisuudessa budjettikäsittelyjen yhteydessä.

Kuten ylläolevasta käy selville, ovat sosialidemokraatit suuttuneet presidentti Tschaksteen armahduksen tähden. Huolimatta siitä, että ne viime presidentinvaalissa antoivat äänensä toisessa äänestyksessä keskustan ehdokasalle Tschakstelle, äänestettyään ensimmäisessä äänestyksessä omaa ehdokastaan runoilija Rainista, ja Tschakste näin ollen tuli valituksi toistamiseen Latvian presidentiksi, he nyt ovat innokkaassa toiminnassa häntä vastaan saadakseen hänet jos mahdollista pois presidentin paikalta. Heidän innostustaan lisää vielä se, että aikaisemmin mainitussa sosialistien kokouksessa presidentistä loukkaavasti puhuneita kiihottajia on pantu "tiukalle" ja joutunevat jotkut heistä oikeudessa vastaamaan sanoistaan. Sosialidemokraattinen puolue-

ryhmä on nyt kääntynyt liittolaistensa oikeistososialisten sekä kaikkien keskustaryhmäin, latgalialaisten, useain minoritettiedustajain vieläpä talonpoikaissiiton (Ulmaniksen puolue) puoleen seuraavalla kehotuksella: Valtakunnanpresidentti Jahnis Tschakste on armahtanut maan suurimman kansan- ja valtionpetturin, mikä on herättänyt kansassa suurta tyytymättömyyttä. Koska valtakunnan presidentti on samalla armeijan ylin päällikkö, voi ainoastaan vapaudentaistelujen traditioita ylläpitävä henkilö, joka samalla nauttii kansassa suurinta luottamusta, pitää hallussaan presidentin viran. Tästä syystä pyydämme allekirjotuksellanne kannattamaan sosialidemokraattisen fraktion ehdotusta J. Tschaksten vapauttamiseksi valtakunnanpresidentin virasta peruslain 51 artiklan perusteella.

Jäljennän tähän mainitun 51 artiklan:

"Auf Antrag von nicht weniger als die Hälfte aller Saeimamitglieder kann die Saeima in geschlossener Sitzung mit nicht weniger als zwei Drittel Mehrheit aller Saeimamitglieder beschliessen, den Staatspräsidenten abuberufen. Nach einem solchen Beschluss wählt die Saeima unverzüglich einen neuen Staatspräsidenten."

Tähän mennessä ovat (vasemmisto)sosialistit saannut 31 allekirjotusta. Mainitunlaisen suljetun istunnon kokoonkutsumiseen vaaditaan 50 kansanedustajan vaatimus ja vielä pitempi, toivottoman pitkä matka on kahteen kolmasosaan (66 sadasta) jotka vaaditaan presidentin vapauttamiseen. Täällä onkin alunpitäen pidetty sosialistien hommaa demonstratiivisena tempuna, mutta kun Needralla todellakin on tavattoman paljon vastustajia sekä oikeisto että vasemmistolatvialaisissa kuin myöskin keskustan piireissä, niin voivat oppositiossa olevat sosialistit käyttää armahamisasiaa hallituksen kaatamiseen, kuten ne ovat alunpitäen tarkottaneetkin. Kun presidentti Tschakste on käyttänyt armahusoikeuttaan lain mukaisesti, niin asettuvat monet Needran vastustajista keskustassa ja oikeistossa kuten hallituskin, suojelemaan presidentin auktoriteettia. Jos Ulmanis antaisi armahuskirjelmän vahvistaneen oikeusministerin mennä, niin voisi hyökkäys vasemmalta asettua, mutta silloin hänen hallituksensa olisi vieläkin suuremmassa vaarassa oikeusministerin takana seisovien pikku puolue ryhmien hallituskokoomuksesta luopumisen vuoksi.

Pastori Needran armahtamisesta on nyt paisunut sangan uhkaava juttu, jonka kiittollista maaperää vasemmistososialistit tietysti kaikki tavoin koettavat käyttää taktillisesti etenkin keskustan piene/n pienissä monissa puolueissa hyväkseen antaen näiden samalla ymmärtää, että jos Ulmaniksen hallitus saadaan nurin, niin sitten voi esim. Samuels taas astua esille yrittääkseen vasemmistokeskustahallituksen muodostamista.

Riga, 22/4 1926.

Edustajakonferenssi Riassa.

Eilen päättyi täällä kolmisen päivää kestänyt Latvian ulkomail-
la olevain diplomaattisten edustajain konferenssi, johon ottivat osaa
ministeri Ozols (Moskovasta), min. Seskis (Tallinnasta), min. Balodis
(Kovnosta), min. Grosvalds (Helsingistä) ja min. Nukscha (Varsovasta).
Tällaisia konferensseja, joissa ulkomailla olevat edustajat ovat tilaisuu-
dessa vaihtamaan ajatuksia ja neuvottelemaan keskenään, pidettiin Meiero-
vicsin aikana useammin (silloin pyrittiin kahteen konferenssiin vuodessa)
Ministeri Albats, joka on toiminut konferenssin puheenjohtajana, ei ole
vielä antanut konferenssista tietoja. Täällä on diplomaattipiireissä va-
litettu ja ihmetelty sitä, että miksei niitä tietoja ala tulla, että ovat-
ko konferenssissa käsitellyt asiat kaikki salaisia vai eikö ole mitään
ilmoittamista (tuloksia). Eräs virkaveljistäni sanoi minulle eilen että
konferenssin tulokset ovat perin "lahat" ja että Latvian epämääräinen
ulkopolitiikka ei siitä hyötynyt. Hän liioitteli, koska nähtävästi oli tyy-
tymätön siihen, mitä oli kuullut non-aggression asiasta. Minusta oli konfe-
rensista hyötyä Latvian ulkopoliittikan johdolle, joka viime aikoina on
ollut aivan "pietissä". Seuraavassa pyydän saada kertoa, mitä tietooni
konferenssista on "vuotanut".

Mitä konferenssin ohjelmaan tulee, on siinä ollut ehkä laajakan-
toisimpana kysymyksenä non-aggression sopimus. Koolla olleet edustajat olivat
kukin selostaneet asemamaansa kantaa ja suhdetta mainittuun kysymykseen.
Oli todettu, että Latvia on kysymyksestä edelleen intressoitu, mutta olen
saanut sen vaikutelman, että ainakin ulkoministeriön johtajassa tämä in-
tressi on laimeata. Kuten aikaisemmin olen jo tiedottanut, haluaa Latvia
täsmällistä kirjallista esitystä Neuvostoliiton taholta, joka - Tsherny-
nin sanojen mukaan -- odottaa Latvialta vuorostaan uutta jatkealotetta.
Mitä Puolaan tulee, oli kuulemma pidetty Liettuan tähden sopimattomana,
Neuvostoliiton kanssa ryhmänä, että non-aggression solmittaisiin Latvia-Viro-Puola. Ryhmää Latvia-Viro-
Liettua oli pidetty sopivampana ja ryhmää Latvia-Viro-Suomi sitäkin parem-
pana. Ryhmää Latvia-Viro-Liettua-Puola oli pidetty mahdollisena toteuttaa,
koska siinä Liettuan-Puolan konflikti astuu esille. Liettuaan näiden oli
lausuttu m.m. sellainen mielipide -- mahdollisesti virallisen konferens-
sin ulkopuolella -- että Latvialla on syytä ottaa harkinnan alaiseksi mitä
merkitsevät Saksan lehdissä olleet ajatukset itärajasta m.m. Liettuaakin
vastaan. Saksan hallituksen taholta lienee peruutettu huhut otaksutuista
kosketuksista Baltian maiden ja Saksan hallitusten kesken kysymyksessä,

joka koskisi garantiasopimusta rajoista, ja sanottu, että Saksan hallitus ei ajattele neuvotteluja mainitussa asiassa. Mutta lehdistössä on selvästi tuotu esille ajatus, että Saksa ei ikänä tulisi tunnustamaan "die vertragswidrige Annektion des Memellandes durch Litauen". On hyvin luultavaa, että tällainen mielenilmaisuus tulee laimentamaan Latvian harrastusta solmia non-aggression-sopimus yhdessä Liettuan kanssa ja Liettuan edustajan toiminta täällä yhteis-sopimuksen hyväksi kohtaamaan vaikeuksia. Minulle on nimittäin täällä juuri tähän suuntaan hienosti viitattu ja annettu ymmärtää, että Latvian on tarkistettava kantaansa tässä kysymyksessä.

Muista konferenssissa käsitellyistä kysymyksistä olen kuullut, että ulkoministerien Riian konferenssista oli keskusteltu paljon. Ulmanis ei ollut ollut erikoisen aktiivinen ajamaan asiaa eteenpäin, mutta on se hyvin ymmärrettävää, kun hallituksen asema vaikeutuu ja kriisi unkaa pahasti vasa/malta päin. Sitäpaitsi askarruttavat hänen ajatuksiaan taloudelliset kysymykset ja kaupalliset suhteet lähinnä Liettuan ja Viron kanssa. Muitten kanta oli ollut: ministerit Seskis (Tallinna) ja Nukscha (Varsova) olivat jouduttaneet ulkominist/erien konferenssin pitoa, mutta Balodis (Kaunas) ja Grosvalds (Hki) asettuneet niin sanoakseni odottavalle kannalle jättäen sen piden riippumaan kysymysten kiireellisyydestä ja tietenkin siitä miten asemamaissa toivotaan. Edustajain mielipiteet kuvastivat nähtävästi asemamaittensa kantaa.

Konferenssissa oli tietysti selostettu eri maitten poliittisia tilanteita ja miellialoja sekä osaksi taloudellistakin ase/maa ja käsitelty joukko juoksevia asioita. Tri Grosvalds oli kuulemma myöskin ulkoasiain vallokunnassa selostanut asemaa Suomessa.

Ulkoministeriön johtaja aikoo kuulemma julaista piakkoin konferenssista kommunikkeen, mikä tulee kohta antamaan lisäselvitystä asiaan.

Riga, 22/4 1926.

5.

S.S.S.R:n lehtiattasea Anin

josta olen maininnut parissa edellisessä raportisani on nyt saatu matkustamaan Riilasta pois, mutta mikäli olen kuullut, on Neuvostoliiton tšääl. lähetystössä ja konsulinvirastossa paljastettu eräs toinen samantapainen henkilö, jonka nimeä ei ole vielä sanottu. Minusta tuntuu siltä, että tästä jälkimäisestä jutusta taitaakin tulla huomattampi, koska merkit viittaavat siihen, että juttuun olisi osallistunut pari tšääläisen konsulikunnan ent. jäsentä. Saatuani tarkempia tietoja pyydän saada palata asiaan.

Reinhold Linder

UM 5c 16

no 109/1926

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riiika, 1/5 1926.

N:o 245.

Prend

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 57/1568 K. P. 26		
10/5. 26	2 -	10/1
MYKKA	OTUS	ASIA
5	C16	

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 109 Latviasta

jossa:

Hallituskriisi

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä,
Helsinki.

Reino Suvander

Raportti N:o 109 Latviasta.Hallituskriisi.

Vasemmistolaisessosiaalidemokraattien vapautusehdotusta presidentti Tschaksten vapauttamiseksi, josta mainitsin edellisessä raportissani N:o 108 Latviasta, odotettiin täällä suurella mielenkiinnolla viime viikon lopulla, mutta kun allekirjotuksia ei vain kertynyt lisää — ne jäivätkin sitten aikaisemmin mainitsemiin 31 allekirjotukseen — niin pidettiin yritystä toivottemana, ja kun seuraavan viikon tiistainakaan (27/4) ei tenty mitään uutta yritystä samaan suuntaan, katsottiin parlamenttipiireissä vapautusyritys rauenneeksi. Tällä hetkellä on vapautusasia poistunut näkyvistä eikä siitä enää puhuta. Latvian eduskunnan valtaava enemmistö oli siis vapautusta vastaan katseen presidentti Tschaksten menetelleen ainakin lain mukaisesti ja ylittämättä valtuuksiaan, kun armahti pastori Needran.

Mutta oppositio on kun onkin osannut käyttää hyväkseen Needran armahtamista hallitusta vastaan kaataakseen tämän, mikä sitten tapahtuikin illalla 28/4. Kun presidentti Tschakste 29/4 hyväksyi Ulmaniksen hallituksen eronpyynnön, (kuten aikanaan sähköitin) ei hänkään nähnyt siis enää mahdolliseksi päästä hallitusta täydentämällä eteenpäin. Ulmaniksen täpärä voitto armahdus asiassa huhtikuun 14 p. (josta edell. raportissani) näytti jo uhkaavalta, ja kun oli kulunut kaksi viikkoa tästä päivästä ilman, että hän oli saanut kannatustaan täydennetyksi kahden poispuodonneen pienen keskustaryhmän jälkeen, ei kaatumista voinut välttää. Kannatuksesta ei tosin ollut puutetta, mutta esinvenäläisen ryhmän ehtoja, julistaa venäjänkieli Latgaliassa (kaakkois-Latviassa) latvian ohella viralliseksi, ei voinut hyväksyä. Kannatuksesta ei kuitenkaan puuttunut paljoa, kuten osottaa äänestys 28/4, jolloin eduskunta 51 äänellä 45 vastaan hylkäsi hallituskokoomuksen ^Sexityksen siirtyä budjetin yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Presidentti Tschakste on — hyväksyttyään Ulmaniksen eronpyynnön — pyytänyt hallitusta edelleen hoitamaan tehtäviään, kunnes uusi hallitus saadaan pystyyn.

Kaajunut hallitus oli järjestyksessä Latvian kymmenes hallitus ja Ulmaniksen viides hallitus. Hän on muodostanut neljä ensimmäistä hallitusta. Tämä hallitus on ollut yllämainituista vallassa kaikkein lyhimmän ajan — hiukan päälle neljä kuukautta. Kuten aikaisemmista raporteistani käy selville, on Ulmaniksen kaatuneella hallituksella ollut ainaisena vastuksena se pienen pieni äänten enemmistö, jonka hän sai kilpaillessaan ennen viime joulua Samuelin kanssa hallituksen muodostamisessa. Etupäässä tästä syystä on useat tärkeät, mutta arkaluonteiset kysymykset — kuten vieraannettujen maantilain korvaus ulkomaalaisille — pidetty syrjässä, sillä nähtävästi on hallitus tun-

tenut, ettei se niitten käsittelyä kestäisi. Paitsi yllämainittua pienen pientä enemmistöä, on mielestäni Ulmaniksen vastuksena ollut hänen voimakas persoonallisuutensa, joka on aina nostattanut vastustajia ja nykyin vaikeuttanut kannatuksen saantia keskustassa -- puhumattakaan vasemmistosta. Mutta Ulmanis on, nähtävästi itsekkin tuntenut asemansa epävarmuuden, ja hallituksensa lyhyen iän koska ei ole esim. ulkoministerin paikkaan nähden uhrannut suurempia ponnistuksia, vaan antanut ministeri Albatsin väliaikaisesti johtaa ulkoministeriötä. Ulmaniksen hallituksen tuloksista on uusi tullitariffi mainittava ensimmäisenä. Tämä tariffi veikin eduskunnalta viime helmi- & maaliskuussa useita viikkoja ja päättyi Ulmaniksen voittoon sosialidemokraattien joutuessa alakynteen. Muista tuloksista huomattavimmat ovat Latvian lainain järjestelyt Amerikan ja Englannin kanssa. Ulmaniksen hallitukselle luonteenomaista oli sen harrastus taloudellisia asioita kohtaan, eikä hän itse unohtanutkaan valitsijainsa (maanviljelijäin) etuja valvoa (U. on eduskunnan jäsen, Talonpoikaissliitto). Mutta toiselta puolelta on hänelle annettu huomattavan paljon tunnustusta teollisuusmiesten taholta.

Kun Ulmanis, tämä Latvian kohtalokkaina perustamisvuosina niin suurta osaa näytellyt kansanjohtaja, nyt astuu pääministerin paikalta syrjään, niin herää kysymys, mille pohjalle rakentuu seuraava hallitus. Vasemmostosocialidemokraatit (Latvian eduskunnan suurin fraktio) ovat toistaiseksi kieltäytyneet ryhtymästä hallitusta muodostamaan ja asettuneet "odottavalle kannalle". Näin ollen hallitusta koetetaan ensin muodostaa keskustan taholta, josta latgalialainen kansanedustaja Sepp on astunut "remmiin", neuvotellen keskustablokin nimessä talonpoikaissliiton ja minoriteettien kanssa.

Miten hallitus tulee muodostumaan, voi jo etukäteen sanoa, että sen muodostaminen tulee olemaan vaikeata vanhasta syystä: liian paljon pikkupuoluksia keskustassa ja sitäpaitsi eri kansallisuuksien (porvariin) hajanaisuus sosialidemokraatteihin nähden. Mutta toiselta puolen on olemassa sangan painava syy, joka jouduttaa hallituksen muodostamista, nimittäin budjetti, jonka käsittely nyt jo on myöhästynyt.

Reino Sillanpää

UM 5c 16

no 110/1926

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Print.

Riga, 5/5 1926.

N:o 269.

✓

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 58/1568 R. 26		
10/5. 26	2	- 111/
KYHMA	OSASTO	ASIA
5	C16.	

K. Herra M i n i s t e r i.

Raportti N:o 110 Latviasta

jossa:

- 1) Edustajakonferenssista Riassa (siv.1)
- 2) Toukokuun 1 p. Riassa " "
- 3) Alberings-hallitus (siv.2)

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Suloander

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä.

Helsinki.

Raportti N:o 110 Latviasta.

Riga, 3/5 1926.

Edustajakonferenssista Riassa

ei min. Albats ole julaisnut kommunikata, vaikka minulle mainitun konferenssin päättyessä täällä ulkoministeriössä kerrottiin sellaisen olevan tekeillä ja jonka lupasin (raporttini N:o 108 sivulla 4) lähettää, mutta sen sijaan on lehtiin kyllä tullut lyhyt haastattelu, jossa min. Albats ei kuitenkaan tuo esille mitään oleellisesta mutta sen lisäksi, mitä jo mainitussa raportissani olen aikaisemmin kertonut.

Riga, 3/5 1926.

Toukokuun 1 p. Riassa.

kului tänä vuonna rauhallisesti ilman häiriöitä, mikä on luettava edeltäpäin tehtyjen varovaisuustoimenpiteitten ansioksi, sillä toisilleen vihamielisille kansainneksille, kuten sosialidemokraateille ja natsionalisteille, ei annettu mahdollisuutta yhteentörmäykseen, vaan johdettiin ne eri haaroille. Mainittakoon, että natsionalisteilla oli täällä joku aika sitten Mussolinin kunniaksi mielenosoituskulkue tulisoituineen Italian lähetystön luo, kun Mussolini oli pelastunut sala-ampujan luodilta.

Alberings-hallitus.

Kun keskustan neuvottelut hallituksen muodostamiseksi eivät joutaneet tuloksiin, niin siirtyi muodostamisen painopiste kuin itsestään talonpoikaisliitolle ja sen blokille, jonka asema mielestäni on keskustan ja oikeisten välillä. Keskusta asettui talonpoikaisliittoon lukeutuvaan eduskunnan varapuheenjohtaja Alberingsiin nähden suopealle kannalle, joten tämä saattoi lähteä yrittämään lupaavin edellytyksin (talonpoikaisblokilla 28 ja keskustablokilla 16 ääntä eli yhteensä 44 ääntä sadasta). Puuttui vain 7 ääntä, ja luottamuslause eduskunnassa oli taattu. Kun Alberings saikin kansallismielisten "puolueettomain" (Bergin puolue) ja kristilliskansallisten lupauksen, hän eilen aamulla kävi presidentti Tschaksten luona ilmottamassa saavutetusta yhdistymisestä ja sai viipymättä valtuudet hallituksen muodostamiseksi.

Tällä kertaa on siis hallituskriisi mennyt Latvian oloihin nähden nopeasti, mikä johtuu etupäässä siitä, että kaikki puolueet ymmärtävät, että budjetti on saatava mitä pikimmin valmiiksi. Sitä paitsi joudutti asiaa se seikka, että uusi hallitus rakentui melkein entiselle valmiille pohjalle useitten hallitusministerien jäädessä paikoilleen.

Ellen illalla esitti Alberings uuden hallituksensa ja sen ohjelman, jonka päätehtävän sanoi kohdistuvan taloudellisiin kysymyksiin (nähtävästi Ulmaniksen vaikutusta). Seurasivat sitten hallitusten tavanmukaiset lupaukset agrarireformiasioissa. Sisäpolitiikkaan nähden sanoi Alberings noudatettavan ankaraa laillisuutta ja oikeudenmukaisuutta täysin demokraattisella pohjalla. Vähemmistö-kansallisuuksille hallitus puolestaan tulee takaamaan vapaan sivistystoiminnan nykyisissä rajoissa. Ulkopolitiikassa tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota taloudelliseen puoleen. Kansansivistyksessä annetaan ammattikouluille huomattavampi sija. Sosiaalisessa lainsäädäntötyössä tullaan seuraamaan nykyistä suuntaa.

Puheenvuoroissa vasemmisto- ja oikeistososialidemokraatit alleviihasivat sitä, että uusi hallitus on jotakuinkin sama kuin edellinenkin, joten sen politiikkakaan ei tule eroamaan edellisen hallituksen politiikasta.

Luottamuslauseesta äänestettäessä sai Alberingsin hallitus 51 ääntä sadasta, 36 vastaan. Saksalaiset, juutalaiset ja puolalaiset eivät ottaneet äänestykseen osaa, mutta venäläiset antoivat kuitenkin sille äänensä.

Uuden hallituksen kokoonpano on seuraava:

Pääministeri	Alberings
Sisä- "	Laiminš (ent.)
Ulko- "	Ulmanis

Finanssiministeri		Blumbergs (ent.)
Maatalous-	"	Gailits (ent.)
Liikenne-	"	Aroniets (ent.)
Opetus-	"	Ziemels
Sosiali-	"	Rubuls (ent.)
Sota-	"	toistaiseksi päämin. Alberings
Oikeus-	"	" Brikowskis

Opetusministerin apu-
lainen, jolla oikeus
äänestää kabinetissa

Jaunzems.

Reino Sylva

UM 5c 16

no 111/1926

Suomen Lähetystö

Riiika, 11/5 1926.

N:o 302.

W

Preid.

ULKOASIAINMINISTERIO		
63/1568 K. 26		
14/5-26	2 -	LII 2
5	C16	

K. Herra M i n i s t e r i .

Raportti N:o 111 Lätviasta

jossa:

- 1) Päämin. Alberings hallituksensa tehtävistä (siv.1)
- ✓ 2) Presidenttivierailu (siv.4)
- 3) Sozialdemokrats ja maakorvauskysymys (siv.5)

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä .

Helsinki.

Reino S. Lander

Raportti N:o 111 Latviasta.Päämin. Alberings hallituk-
senza tehtävistä.

Uusi päämin. Alberings jatkaa vielä neuvotte-
luja keskustan vasemman siiven ja oikeiston kanssa sotaministerin ja
oikeusministerin paikan täyttämisestä, mikä ei näy olevan niinkään help-
poa. Arveillaan, että ainakin sotaministerin paikka saadaan tällä viikol-
la täytetyksi.

Seuraavassa pyydän saada selostaa päämin. Alberingsin äs-
kettäin sanomalehtimiehille antamaa haastattelua, jossa on useita mielen-
kiintoisia kohtia sekä valtiotalouteen että ulko- ja sisäpolitiikkaan
nähdän.

Pääministeri lausui aluksi, että hän oli ottanut tehtäväk-
seen hallituksen muodostamisen, koska oli varmaa, että talonpoikaislii-
ton ja keskustan koalitio, joista viimeksi mainittu oli hänelle myötätun-
toinen, ei osottaisi maltillisen keskustan ryhmänä mitään eriäviä pyr-
kimyksiä vaan näinollen tulee takaamaan rauhallisen ja solidaarisen yh-
teistöyn vankalla pohjalla.

Hallituksen päähuomio, sanoi pääministeri, tulee luonnolli-
sesti kohdistumaan maatalouteen, joka on maan tärkein tuotanto- ja tulo-
lähde. Maareformia voidaan ja pitää päättyneenä, sitä tulee nyt seurata
laaja maataloudellinen lainsäädäntö. Uusien tilojen korroborointi pan-
naan täytäntöön mitä pikimmin. Viime aikoina on kasaantunut kasaantumis-
taan maansaantilainomuksia, varsinkin entisten rintamasoturien taholta.
Tuottamattoman metsämaan parantamisen, luonnonniittyjen y.m. muokkaamisen
kautta voidaan vielä saada lisää paljon käyttökelpoista metsämaata. Näi-
den kustannusten peittäminen langennee suurimmaksi osaksi valtion niskoil-
le. Myöskin nykyään käytännössä olevan peltomaan parantaminen on tarpeen,
jotta voitaisiin kylvää ja korjata satoa aikaisemmin. Taloudellista pulaa
voidaan ainoastaan maataloustuotannon lisäämisen kautta parantaa, minkä
taaskin tulee perustua voimaperäiseen talousmuotoon, joka käsitykseni
mukaan on Latviassa ainoa mahdollisuus.

Erittäin polttava kysymys on luottokysymys. Tuotantoa har-
jottavan kansanaineksen yleinen velkaantuminen tulee yhä tuntuvaammaksi.
Varsinkin raskaasti painaa maataloutta lyhytaikaiset luotot, mitkä estä-

vät voimaperäisen talouden hoidon. Tämän lisäksi on lainojen korkokanta aivan liian korkea, jotta maatalouden kohtuullinen kannattavuus olisi turvattu. Senvuoksi tullaan ponnistamaan kaikki voimat, jotta löydettäisiin tie ja keinot, joiden avulla saataisiin niin hyvin maatalouden kuin teollisuudenkin lyhytaikaiset luotot muutetuiksi pitkä-aikaisiksi sekä samalla korkokanta alennetuksi.

Mitä sisäpolitiikkaan tulee, on hallitus vakavasti päättänyt kulkea keskitietä poikkeamatta oikealle tai vasemmalle. Alaansa perehtyneen sisäpolitiikan ohjaajan henkilöllisyys antaa meille varmat takeet siitä, ettei tästä suunnasta tulla poikkeamaan. Myöskin ulkopolitiikan johdossa on meillä henkilöllisyys, jonka kokemus, työteho ja ulkomainen maine takaavat sen, että hallituksen aiheet aikaansaada suurempaa vireyttä ulkopolitiikkaan nähden tulevat toteutumaan. Meillä on aikomuksenamme kaikin voimin saada ratkaistuksi kaikki vielä keskeneräiset kysymykset.

Mitä mautilojen omistajain Kansainliitolle tekemään valitukseen tulee, niin on yleisesti tunnettu, että minun ryhmäni on periaatteessa puolustanut korvausta. Vaan jos nyt kerran on säädetty laki korvauksettomasta pakko-^{no}luovutuksesta, emme voi sallia, että toisten valtioiden taholta sekaannutaan itsenäisiin oikeuksiimme. Kauppasopimustemme tulee mahdollisuuden mukaan hyödyttää kotimaista teollisuuttamme. Me haluamme aikaansaada että kotimaiset raaka-aineemme eivät enää mene ulkomaille, vaan valmistetaan omassa maassa. Vaikkakaan ei voinne kieltää, että kaupunki- ja maatyöväestön asema olisi loistava, niin täytyy kuitenkin toiselta puolen korostaa, että ottamalla huomioon maata kohdanneet vaikeat sotavauriot, työväestön yhteiskunnalliset vaatimukset voidaan tyydyttää ainoastaan mahdollisuuden rajoissa ja sikäli kun valtion varat sen sallivat. Me uskomme, että työväestön taloudellisen aseman parantaminen on toteutettavissa ainoastaan yleisen tuotannon lisäämisen kautta.

Vähemmistöt ovat meille valtion kansalaisia, joilla on täydelliset oikeudet ja sama olemassaolonoikeus kuin enemmistöilläkin. Hallitus tulee heihin nähden harjottamaan suojeaa politiikkaa sekä osottamaan ymmärtämystä heidän perustelluille vaatimuksilleen, tietäen jokaisella kansalla olevan eittämättömän oikeuden luonnolliseen kehitykseensä nähden. Sitä, että yhteistoiminta vähemmistöjen kanssa on mah-

dollinen, osottaa aikaisemman hallituksen esimerkki. Jos nyt osa vähemmistöä asettuu hallitukseen nähden odottavalle kannalle on se heidän oma asiansa. Hallitus ei missään tapauksessa ~~XXX~~ sen kautta anna vaikuttaa kantaansa.

Hallituksen täydentäminen on luultavasti jo lähipäivinä valmis. Olisi kovin suotavaa, että oikeistososialistit vielä liittyisivät koalitiioon, kuitenkin riippuu tämä heidän vaatimustensa laajuudesta. Molemmat täyttämättä olevat ministeripaikat jäänevät koalitiopuoluiden haltuun. Ei ole mahdotonta, että toisen salkun saa joku poliitikon henkilö, joka on lähellä oikeistoa ja keskustalle mieluinen. Me luotamme varmasti oikeistoryhmien tukeen.

Valtion budjetin, johon ei mitään oleellisia korjauksia ole tehty, tarkastamme maanantaina ylimääräisessä hallituksen istunnossa, joten se jo tiistaina jätetään eduskunnalle. Eilen hyväksyi hallitus lakiehdotuksen, minkä mukaan finanssiministerille myönnetään oikeus yhdessä hallituksen ja valtion kontrollin kanssa asettaa valtion talouden käytettäväksi erinäisiä eriä ylimääräise/stä budjetista, niin että ministeriön tarpeisiin varataan välttämättömät varat siihen saakka, kunnes valtion budjetti hyväksytään.

Presidenttivierailu

on täällä herättänyt tyydytystä ja iloa sangen laajoissa piireissä ja sanomalehdistö on suhtautunut siihen kauttaaltaan samassa hengessä. Tapaukselle annetaan yleensä suuri merkitys, ja tämän viikon lopulla tulevat kaikki huomattavammat lehdet julkaisemaan vierailun johdosta ^{11/5}erikoisnumeroita kirjoituksineen ja kuvineen. Kun matkustan tänään Helsinkiin, en ole tilaisuudessa tarkemmin selostamaan niitä ~~KÄKII~~ lehtikirjotuksia, jotka tulevat erikoisnumeroissa käsittelemään vierailua ja sen merkitystä, mutta Helsingistä palattuani pyydän saada palata asiaan.

Tahdon nyt jo tiedottaa, että presidentti Eschaksten Helsingissä käynti on jo herättänyt kysymyksen eikö hänen ^{ty}olisiksi käydä myös Kaunaksessa ja mikäli tietooni on tullut onkin hyvin mahdollista, että hän käy siellä kesän kuluessa.

Sozialdemokrats jamaakorvauskysymys.

Tämän mukana lähetän lehtileikkeen (Rigasche Rundschau 10/5 -26) josta käy selville Latvian parlamentin vasemmiston kanta n.s. maakorvauskysymyksessä, josta pääministeri Alberings myös mainitsi ylempänä tässä raportissa selostetussa haastattelussa, Kuten leikkeestä näkyy on vasemmisto yhä edelleen tiukasti sillä kannalla, että vieraannetusta maasta ei saa maksaa minkäänlaista korvausta, jolla kannalla on sangen laaja kannatus Latvian parlamentissa.

Reino Lybrand

Zeitungschau.

Der „Sozialdemokrats“ Leitartikel in seiner Sonntagsnummer über die Agrarreform, als deren Auftakt das sozialdemokratische Blatt wohl nicht ganz zutreffend die Bewegung des Jahres 1905 bezeichnet. Die Bewegung des Jahres 1905 war, was der „Sozialdemokrats“ wohl wissen sollte, nicht etwa auf der Basis der agraren Verhältnisse entstanden, sondern sie war einer der Auslöser der ersten russischen, vom städtischen Arbeiterproletariat inszenierten und geleiteten Revolution. Doch dem sei nun, wie es wolle. „Sozialdemokrats“ glaubt den Standpunkt vertreten zu müssen, daß man an dem Beschluß der ersten Landtagsession, keine Entschädigung zu zahlen, unentwegt festhalten müsse, — dieser Beschluß gehöre zum eisernen Inventar der Errungenschaften der Revolution (?) und der Unabhängigkeit.

„Dennoch wollen die Gutsbesitzer das Rad der Weltgeschichte zurückdrehen, — sie wollen zum mindesten mit Hilfe des Auslandes Entschädigung erlangen, zu welchem Behufe sie im vorigen Frühjahr eine Beschwerde beim Völkerbunde eingereicht haben und die Rückgabe der Wälder, des größten Teils der Ländereien, Entschädigung im Umfange des vollen Wertes und die Erstattung der Verluste fordern.“

„Sozialdemokrats“ betont, daß er von vornherein den Standpunkt vertreten habe, daß die Agrarreform eine innere sozialökonomische Angelegenheit Lettlands sei, über die keine ausländische Macht oder der Völkerbund beschließen dürfe. Der lettländische Staat müsse jeden Versuch, sich in die Gesetzgebung des Landes einzumischen, kategorisch zurückweisen. Leider hätten weder die Regierung Jelminis noch Ulmans etwas dazu getan, um die Sachlage zu klären, d. h. das Ausland über den Verdegang der Agrarreform aufzuklären, und man müsse befürchten, daß auch die Regierung Albering es in dieser Beziehung werde fehlen lassen.

Aber, — man braucht nicht zu verzagen: der „Sozialdemokrats“ steht auf der Wacht:

„Die Agrarreform ist ein geschichtliches Ereignis. Sie kann durch keinerlei Umstände, Mittel, oder Beschlässe, oder Kräfte in irgend einer Weise zum Besten der gewesenen Gutsbesitzer verändert werden.“

Jeder Versuch, von welcher Seite er auch unternommen werden sollte, wird scharfe Kämpfe hervorrufen, die den Kämpfen in den Jahren 1905 und 1919 ähnlich sein werden. Die Bogen der Leidenschaft werden noch höher gehen, als in der Reedrasache. Im Kampfe um die Verteidigung der fundamentalen Errungenschaften der Revolution werden wir alles auf Spiel setzen. Ein derartiger Kampf kann Umstände schaffen, deren politische Konsequenzen sich heute gar nicht übersehen lassen. . . keinerlei auswärtige Kräfte oder Mächte mögen versuchen unser Selbstbestimmungsrecht zu rauben, — zum Besten der feudalen Aristokratie, der Volksmörder und jahrhundertelanger Verfläber.“

Die Fanfare schläßt etwas Herrschend mit einem Sapienten sat!

Wenn der „Sozialdemokrats“ sich auf so hohem Hofse tummelt, dann ist es nicht recht verständlich, warum er die Vorwürfe an die

Kabinette Jelmin, Ulman und Albering wegen nicht ausreichender Information des Auslandes richtet.

Die Gutsbesitzerklage erbittet bekanntlich einen Spruch des Daager Schiedsgerichtshofes, der launasmäitka „konsultativen“ Charakter trägt und gerade auch die Frage untersuchen soll, ob es sich um „sozial-ökonomische“ oder „nationale“ Maßnahmen handelt.

Wäre es nicht gerade vom Standpunkte des „Sozialdemokrats“ aus klüger, dieses Gutachten abzuwarten?

UM 5c 16

no 113/1920

Suomen Lähetystö

Riga, 2/6-26

Prenid.

No 3 3 3

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
75/1570 K. D. 26		
4/6-26	?	1
5	C16	

K. Herra Ministeri,

Raportti No 113 Latviasta,

jossa:

Neuvostoliiton sopimus-
ehdotus ja Latvian vastaus (liit -
teitä)

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, va -
kuutus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri Setälä

Helsinki

Reino Sylva

Neuvostoliiton sopimus -
ehdotus ja Latvian vastaus.

Viron ulkomin. Piip oli toukok.

28 p:nä täällä Riassa tavanmukaisel-

la neuvottelukäynnillä, jollaisia Latvian ja

Viron ulkoministerit aikovat tehdä toistensa luo noin

kerran kuukaudessa tai parissa. Pääasiallisena syynä käyntiin tällä kertaa oli Neuvostoliiton sopimusehdotus sen ja Latvian (sekä Viron) välillä. Neuvostoliiton ehdotus Latvialle on sanasta sanaan samanlainen kuin sen ehdotus Virolle, mutta ehdotusta seuranneessa lähetekirjeessä on sellainen muodollinen eroavaisuus, että Virolle tehdyssä lähetekirjeessä puhutaan "Ulkoasiain kansankomissariatien" ehdotuksesta, kun Latvialle saapuneessa on "Sosialististen tasavaltain neuvostoliiton hallituksen" ehdotus. Virolle annetussa lähetekirjeessä on pari riviä pitempi johdanto ja päiväys muutamia päiviä aikaisempi. Neuvostoliiton Latvialle antamasta sopimusehdotuksesta lähetän tämän mukana jäljennöksiä, vaikkakin Ministeriöllä lienee jo Virolle annettu ehdotus.

Neuvotteluissa oli vastaukseen nähden päästy helposti yksimielisyyteen, että se oli oleva väliaikainen ja että oli odotettava, mitä Suomelle ehdotetaan, ja mitä Suomi tulee sanomaan. Vastaus annettiinkin täällä eilen Neuvostoliiton edustajalle ja, kuten olen kuullut, samoin Tallinnassa. Vastauksesta seuraa tämän mukana jäljennös niinkään alkuperäisestä venäläisestä tekstistä. Samalla kun tämä kirjallinen vastaus annettiin, oli suullisesti sanottu, että Latvia ja Viro tulevat odottamaan Neuvostoliiton sopimusehdotusta Suomelle ja sen jälkeen palaamaan asiaan uudelleen.

Itse ehdotuksesta on täällä lausuttu sängen vähän mielipiteitä, ainakin tois-
laiseksi, mutta onpa jo tullut esille epäily, että tokkohan asiasta mitään tulee. Ehdotuksen henkeä pidetään niin sanoakseni "hyvänä-kauniina". - Arvelen, että keskustelut pääministerin ja eduskuntamiesten kanssa tulevat näinä päivinä antamaan minulle syytä palata asiaan.

X X X

Viron ulkoministeri viipyi täällä vain yhden päivän, jonka kuluessa oli m.m. allekirjotettu muuan ~~sopimus~~ molemminpuolisesta avusta veronkannossa, neuvottelu valmistavasti piakkoin kokoontuvaa rautatiekonferenssia varten miten olisi jälkivaatimus-lähetystapa Venäjään nähden toteutettava, harkittu olisiko ja miten viisumin saantia helpotettava kansainvälisessä liikkeessä sekä lausuttu molemmin puolin toivomus tullineuvottelujen jatkamisesta. Ulkoministerien konferenssin ohjelman laadintaa oli sivumennen käsitelty. Liivinmaan aatelisten kreditiön lopettamiseksi päätettiin tehdä myöhemmin sopimus Latvian ja Viron kesken.

Reino Sjölander

Рига, 21 Мая 1926 года.

№ 580.

Господин Министр,

По поручению моего Правительства имею честь сообщить Вам ниже-
следующее:

Подтверждая получение меморандума Латвийского Правительства от
5-го сего месяца, Правительство Союза Советских Социалистических
Республик с удовлетворением принимает к сведению содержащееся в нем
заявление о готовности Латвийского Правительства заключить с Пра-
вительством Союза Советских Социалистических Республик договор,
должествующий определить условия, способствующие развитию и укреп-
лению дружественных отношений между обоими государствами.

Меморандум Латвийского Правительства содержит ряд моментов,
выходящих из рамок взаимоотношений между обоими государствами и не
относящихся к предмету переговоров, как напромер, вопрос об Аланд-
ских островах.

Имея, однако, в виду, что оба Правительства, возмужевленные
доброй волей, смогут согласовать и разрешить в процессе дальней-
ших переговоров все вопросы, связанные с заключением договора,
Правительство Союза Советских Социалистических Республик имеет честь
препроводить Латвийскому проект договора между Союзом Советских
Социалистических Республик и Латвией, каковой проект Правительство
Союза ССР предлагает положить в основу дальнейшего переговоров. В
процессе этих переговоров смогут быть обсуждены те вопросы из
упомянутых в меморандуме Латвийского Правительства, которые имеют
отношение к предмету заключаемого договора и в одинаковой мере
интересуют всех участников договора. Правительство Союза
Советских Социалистических Республик надеется, что совместные
усилия обоих Правительств приведут к скорейшему заключению
договора, могущего закрепить и развить дружественные отношения
между обоими государствами и способствовать сохранению всеобщего
мира.

Примите, Господин Министр, уверение в моем совершенном в
Вам уважении.

/ Подпись / А. Черных.

Господину УЛЬМАНISУ,
Министру Иностраннх Дел
Л а т в и и.

ДОГОВОР МЕЖДУ СССР И ЛАТВИЕЙ.

Правительство СССР и Правительство Латвийской Ресбуклики, руководимые желанием сделать все, что может способствовать сохранению всеобщего мира и будучи убеждены, что интересами обеих договаривающихся сторон соответствует определение точных условий, способствующих укреплению существующих укреплению существующих между ними дружественных отношений,

решили заключить в этих целях договор и назначили своими уполномоченными.....
 которые по обмену своими полномочиями, найденными в добром и надлежащем виде, пришли к соглашению о нижеследующих постановлениях.

Статья 1.

Обе договаривающиеся стороны взаимно гарантируют неприкосновенность существующих между ними границ, так, как они определены Мирным Договором 1920 года и обязываются воздерживаться от всякого нападения на другую сторону.

Статья 2.

В случае военного выступления против одной из договаривающихся сторон, со стороны, одной или нескольких третьих держав, другая договаривающаяся сторона обязуется соблюдать нейтралитет по отношению к первой.

Статья 3.

Каждая из договаривающихся сторон обязуется не принимать участия ни в каком соглашении политического и экономического характера, которое было бы против другой стороны.

Статья 4.

Все спорные вопросы, возникающие между договаривающимися сторонами и не могущие быть разрешенными обычным дипломатическим путем, должны подлежать разрешению Смешанной Согласительной Комиссии, состав, права и процедура которой будут установлены особым соглашением.

ПРИМЕЧАНИЕ: В компетенцию этой Комиссии будут входить только те спорные вопросы, которые возникнут между обоими договаривающимися сторонами после подписания настоящего договора.

Статья 5.

Настоящий договор подлежит ратификации. Ратификация должна быть произведена в течение месячного срока с момента его ратификации и будет находиться в силе ТРИ года. После этого договор будет признаваться автоматически продленным на годичный срок, если какая-либо из договаривающихся сторон не предупредит за шесть месяцев до истечения срока его действия о своем желании прекратить его.

ПРОЕКТ.

Латвийское Правительство в связи со ст. ст. 2 и 3 Договора между С.С.С.Р. и Латвией, подписанного сего числа, заявляет, что принадлежность Латвии в Лиге Наций и ее обязательства, вытекающие из этого положения не противоречат настоящему договору.

Вместе с тем Латвийское Правительство находит, что ~~вни-~~ принимая во внимание географическое и политическое Латвии, в ее интересах лежит соблюдение безусловного нейтралитета при всех могущих иметь место международных осложнениях.

Это положение и будет руководящим принципом его политики в отношении Союза С.С.Р.

Господин Министр,

В ответ на ноту от 21-го мая с.г., за № 580, при
к которой препровожден проект договора, должнествующего опреде-
лить условия способствующие развитию и укреплению дружест-
венных отношений между Союзом Советских Социалистических
Республик и Латвией, имею честь сообщить Вам, господин
Министр, что Правительство Латвии, придавая важное значение
сообщенным в названном проекте договора предложениям, прис-
тупило к его внимательному и тщательному изучению и свои
соображения по сему поводу не замедлит Вам сообщить.

^{о/} Пользуясь случаем, прошу Вас, господин Министр, при-
нять уверения в моем совершенном к Вам уважении.

Господину А.С. ЧЕРНЫХ,

Полномочному Представителю
СССР в Латвии.

UM 5c 16

no 115/1926

Suomen Lähetystö

Riika, 30/7 1926.

N:o 439.

ULKOASIAINMINISTERI		
104/1577 K D. 1926		
3/8-26	2	Liit.
5	C/16.	ASIA

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 115 Latviasta

jossa:

Ulkomin. Ulmaniksen Kovnon matka
lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Sjöstrand

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä.

Helsinki.

Ulkomin. Ulmaniksen

Kovnon matka.

104/1577 RD. u. m. 20

Latvian ulkoministeri Ulmanis on jo noin puolen vuoden ajan tehnyt matkaa Kovnoon, mutta esteitä on ollut erilaisia. Viimeksi ovat matkaa lykänneet Latvian hallituskokouksessa esiintyneet erimielisyydet siitä, kenelle ja mille puolueelle olisi annettava Latvian Pankin hallituksessa vapautunut paikka (näistä paikoista kiistellään Latvian lehdistökin sangen kiivaasti), miten olisi selvitettävä finanssiministeriössä tapahtuneet väärinkäytökset y.m. T.k. 27 p:nä oli Latvian hallituskokouksella jo kauan odotettu istunto, jossa nykyään johtava hallituspuolue, Talonpoikaissliitto, sai toistaiseksi valmennetuksi ne tyytymättömät äänet, jotka uhkasivat koalitiota. Vapaa paikka Latvian Pankin hallituksessa joutui "demokraattiselle sentrumille." Finanssiministeriön selkkaukset selviytti kreditiosaston johtajan ja apujohtajan ero ja finanssiministeri jäi paikoilleen (hän oli pari viikkoa sitten jättänyt eropyynnön, mutta pääministeri ei ollut suostunut eroon.) Lähettiläs Osoliin nähden, joka lähettiläs Birkin virkatoverina Moskovassa on osottanut huomattavasti halua sanoa jonkun sanan Birkin asiassa ja puolesta, ei tehty mitään päätöstä, vaikka oikeisto-latvialaiselta taholta on Osolia ankarasti ahdistettu. Rannikkopuolustuksen päällikön saksalaissyntyisen kreivi Kayserlingin (saman joka kävi Helsingissä toukok. 16-18 p:nä) herättämä tyytymättömyys etenkin latvialais-kansalliskiihkoisissa mielissä näkyy myös asettuneen senjälkeen kuin sekä sotaministeri että armeijan päällikkö ovat sanoneet sanansa hänen hyväkseen.

Heti hallituskoalition istunnon jälkeen saattoi ulkomin. Ulmanis matkustaa Kovnoon, jossa viipyi yhden päivän, 28/7. Olin tänään hänen luonaan ja kertoi hän olevansa tyytyväinen matkaan, jolla balttilaisen jaoston päällikkö Munters ja Liettuan Riassa oleva min. Aukstuolis olivat seuranneet mukana, mutta hän lisäsi heti, ettei hän voi matkaltaan esittää mitään erikoisempia tuloksia. Sanoi, että matkan päätarkoituksena oli tutustuminen Liettuan uuteen hallitukseen, joka, samoinkuin Latviankin hallitus, haluaa saada jotkut jo aikaisemmin herätetyt kysymykset ratkaistuksi. Tärkein näistä kysymyksistä on taloudellinen sopimus, joka on jo kauan ollut vireillä Latvian ja Liettuan välillä ja josta nytkin oli neuvoteltu. Kysymyksessä on päästy tavaruettelohdotuksiin saakka, joissa luetyllään ne tavarat, jotka voidaan tuoda tullitta maasta toiseen, mutta tähän on kysymys pysähtynyt. Eräältä toiselta henkilöltä olen kuullut, että ulkomin. Ulmanis tahtoi matkustaa Kovnoon myös siksi, jotta voisi henkilökohtaisesti selostaa sen selkan, että taloudellista sopi-

musta varten asetettu latvialainen komitea, jonka puheenjohtaja Ulmanis on, pitää tilannetta nyt vaikeana, koska Latvian eduskunta viime istuntokaudella hylkäsi ruisviljan tullittoman tuonnin Liettuaasta Latviaan, mikä oli tavaraluetteloiduudessa ainoana tärkeänä liettualaisena tavarana vastaamassa monia latvialaisia teollisuustavaroita. Komitea ei ole toistaiseksi löytänyt sellaista vastinetta, minkä Liettua voisi hyväksyä tullittoman rukiin tuonnin sijaan. Kun tämän latvialaisen komitean 10 jäsentä on eduskunnan jäseniä ja kun se tahtoo toimia yhteisymmärryksessä eduskunnan kanssa, joka kokoontuu ensi lokakuun alussa, niin ei taloudellista söpimusta Latvian ja Liettuan välillä voi sitä ennen viedä eteenpäin.

Muitakin kysymyksiä käsiteltiin. Valmisteltiin viisumitonta matkaa kummankin maan kansalaisille toiseen maahan määrättyksi ajaksi, ehkä 2 kk:ksi, kuten 1 p. joulukuuta 1925 Latvian ja Viron välillä otettiin käytäntöön ja mihin, kuten Ulmanis sanoi, ainakin Latviassa on oltu tyytyväisiä (luultavasti Virossakin?). Sitten neuvoteltiin valmistavasti saniteetti- ja kalastuskonventioista, jotka toivotaan saatavan valmiiksi vielä kuluvan vuoden aikana. Mielenkiintoa oli herättänyt kysymys rajaliikenteen helpottamiseksi Latvian ja Liettuan välillä, joitten rajalla avataan rajaliikenteelle määrättyt ylimenokohdat. On huomattava, että Liettuan raja on vain noin 70 km. päässä Riiasta.

Neuvotteluissa oli ollut esillä vielä muitakin asioita. Liettualaiset olivat ottaneet taas esille Vilnan kysymyksen siinä mielessä, että eikö Latvia voisi tarkistaa kantaansa Liettuan hyväksi. Ulkomin. Ulmanis sanoi minulle ilmottaneensa Latvian pitävän kiinni entisestä puolueettomasta kannastaan, joka Meierovics-vainajan aikana oli herättänyt Liettuaassa suurta tyytymättömyyttä, mutta kertoi keskusteluissa Latvian taholta koetun saada Liettuaa ymmärtämään, että parempi olisi luopua itsepäisestä toivotuksesta Puolaa vastaan ulkomailla ja koettaa Puolan kanssa neuvottelemalla löytää asialle joku ratkaisu. Ulmanis sanoi Latvian puolestaan koettavan auttaa ratkaisun löytämisessä, jos Liettua vain sallii, ja toivovan, että muutkin maat, jotka ovat intressoidut tästä niin tärkeästä kysymyksestä ja haitallisesta ristiriidasta, olisivat silloin Latvian mukana. Hän oli todennut, että yleinen mielipide Liettuaassa on yhä niin vihamielisesti Puolaa vastaan, että senkin tähden on Liettuan hallituksen vaikea toimia, mutta sanoi, että Liettuan hallituksen pitäisi kaikesta huolimatta tehdä jotakin tämän vihamielisyyden poistamiseksi ja asian ratkaisemiseksi positiviseen suuntaan.

Ulkomin. Ulmanis kertoi, että Liettuan pää- ja ulkomin. Sleževičius' en kanssa oli ollut myös puhe suhteista Venäjään ja että Liettuan tulisi mikäli mahdollista ottaa huomioon sen pohjoisen ja eteläisenkin naapurin pyrkimykset järjestääkseen suhteensa mahdollisimman yhdenmukaisesti näitten kanssa. Kun Liettualla on pari vaikeata erikoiskysymystä, niin, sanoi Ulmanis, pidettiin parempana että se "ulospäin" ~~joka~~ esiintyisi itsenäisesti mutta "sisäänpäin" jossakin yhteydessä Latvian kanssa, m.m. informoiden tälle aikeensa ja toimenpiteensä Venäjän suhteistaan.

Reino Syväranta

UM5c16

no 116/1926

Suomen Lähetystö

Riiika, 16/10 1926.

N:o 526.

itaj

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
121/1579	K. D.	26
20/10. 26	12	- LIIK. /
5	OSASTO C/16	ASIA

K. Herra M i n i s t e r i ,

Raportti N:o 116 Latviasta

jossa:

- 1) Latvia ja venäläis-liettualainen non-agression-sopimus y.m.

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Lylyvander

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä .

Helsinki.

Riika, 16/10 1926.

N:o 526.

121/1579-26

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 116 Latviasta

jossa:

- 1) Latvia ja venäläis-liettualainen non-agression-sopimus y.m.

länhetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Suloandey

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä.

Helsinki.

Raportti N:o 116 Latviasta.Latvia ja venäläis-liettua-
lainen non-agression sopimusV.M.

Moskovassa viime syyskuun 28 p:nä Venä-

jän ja Liettuan välillä allekirjotettu non-agression-sopimus -- josta olin tilaisuudessa kertomaan Ulkoasiainministeriössä suullisesti syyskuun viimeistä edellisellä viikolla, mitä Kovnessa olin kuullut -- herätti Latviassa ensin tyytymättömyyttä ja kiusallista huomiota, jota etenkin hallituspiireissä on koetettu peittää, mutta joka muutenkin alkaa jo asettua. Vaikka Venäjän ja Liettuan nommista oltiinkin täällä tietoisia, niin tuli Liettuan pääministeri (oikeus- ja v.t. ulkoministeri) Sleževičius'en Moskovan matka kuitenkin siksi pian, että se täällä herätti ihmetystä. Täällä oli yhä luultu, että Liettuan nykyinenkin hallitus jatkaisi edellisen hallituksen valmisteluja laimeassa tempossa, mutta Liettuan nykyinen hallitus on omasta puolestaan ottanut lujemmin asiasta kiinni ja, kuten Helsingissä mainitsin, toiminut energisesti non-agressionin ja kauppasopimuksen asiassa. Päämin. Sleževičius on kaikesta päättäen tahtonut sen kunnian, että Venäjä ja Liettua hänen aikanaan tekevät sopimuksensa. Hän on jo vanhastaan tunnettu Liettuan ulkopolitiikassa Venäjä-Saksa suunnan kannattajaksi ja hänen toimenpiteensä aivan nykyisen hallituskautensa alussa Memelin asiassa -- nimittäin sopuisa ja entistä ystävällisempi suuntautuminen memeliläisiin -- ja hiukan myöhemmin Venäjän asioissa vahvistavat sitä käsitystä, että hän mikäli mahdollista ~~saxxi~~ tahtoo tehdä kaikkensa mitä paraimpien suhteitten rakentamiseksi sekä Saksaan että Venäjään nähden. Ollessaan jo neljä kuukautta v.t. ulkoministerinä hän on selvästi osottanut hallituksensa ulkopoliittisen suuntautumisen ja tiedetään hänen nyt Moskovan sopimuksen jälkeen taas innokkaammin etsivän Liettuan ulkoministerin paikalle seuraajaa ja etenkin toivovan sille paikalle Liettuan nykyistä lähettilästä Berlinissä hra Sidzikauskasta, joka ehkä hänen toivomukseensa suostuisikin, jollei Sidzikauskaksen pikku puolue (talonpoikaispuolue jolla 2 edustajaa eduskunnassa) olisi toivomukselleen niin vastahakoinen.

Mutta tällainen energinen Venäjä-Saksa suunnan ajaminen on omansa viilentämään suhteita Latviaan ja Viroon, puhumattakaan Liettuan perivihollisesta Puolasta. Liettuan suhteet sen pohjoiseen veljeskansaan, latvialaisiin, ja etenkin Latvian hallitukseen, ovat enimmäkseen olleet neikonpuoleiset huolimatta siitä, että niin paljon on tenty työtä niitten parantamiseksi (etenkin liettualais-latvialaisen seuran piireissä). Mutta Liettua ei

voi etenkään unohtaa sitä, että Latvian hallitus niin "välinpitämättömästi" (puolueettomasti) suhtautuu Vilnan kysymykseen ja Vilnan alueen ympäri rakentaa vilkkaan liikenneväylän Riilasta Varsovaan eikä Latvia puolestaan ymmärrä, miksei Liettua suostu avaamaan sille läpikulkua Libaun-Romnyn rautatielinjalla, puhumattakaan muista taloudellisista ja poliittisista tekijöistä ja usein sattuneista sanomalentihyökkäyksistä rajan yli puolelta toiselle. Vaikka sekä Latvian että Liettuan taholta on koetettu ainakin näennäisesti pitää taloudellisen latvialais-liettualaisen sopimuksen hieromista "lämpimänä", näyttää tällä hetkellä siltä kuin kauppasopimus Liettuan ja Venäjän välillä olisi lähempänä, koska liettualainen kauppedelegatio tri Purickisin johdolla (Liettuan ent. ulkoministeri ja nykyään kaupallisten asiain johtaja Liettuan ulkoministeriössä) on juuri lähdössä Moskovaan enkä viikoksi pari (11 jäsentä ja 7 asiantuntijaa). Delegatsion matka on jo pari kertaa lykkääntynyt siitä syystä, että Liettuan hallitus ei ole etukäteen saanut varmuutta muutamille kysymyksille, kuten Venäjän kauttakulkuliikenteen johtamien ainakin jossakin määrässä Memelin kautta, sodanaikana evakuoitun irtaimiston korvaaminen y.m. Että Liettuan kaupallisen delegatsion matka Moskovaan tapahtuu ^{nyt} , johtuu etupäässä siitä, että Liettua haluaa käyttää hyväkseen hyökkäämättömyyssopimuksessa määrättyä kuuden viikon ratifioimisaikaa, koska Venäjä on ratifioinnista erittäin intressoitunut ja sentähden saattaa olla Liettuan kaupallisiin vaatimuksiin nahden taipuvampi. Täällä ulkoministeriössä on minulle myös nimenomaan huomautettu, että Liettuan oikeiston meluisa vastustus non-aggressionin ratifiointia vastaan, on kokolailla keinotekoisia, jotta liettualaiset voisivat Moskovassa sanoa, että on mahdollista, ettei Liettuan eduskunta ratifioi non-aggression-sopimusta, jollei liettualainen delegatio palaa Moskovasta Liettualle edullisin tuloksin.

Liettualle sängen kuvaavaa on sekin, että sen pääministeri matkusti Moskovaan Latvian pääkaupungin kautta kuitenkin ilmoittamatta matkastaan Latvian hallitukselle, eikä edes Latvian lähetystölle Kovnossa. Eikä pääministeri Sleževičius tehnyt Latvian hallitukselle tervehdyskäyntiä Riilassa, vaikka hänellä oli aikaa käydä Venäjän edustajan, v.t. asialinnoitaja Borkusevitshin luona. Näin ollen ei Latvian hallitus myöskään lähettänyt edustajaa Riian rautatieasemalle. Kun Latvian lehdistä on kummasteltu tällaista esiintymistä "ystävällisen" naapurimaan puolelta, on "Elta" saanut toimekseen tiedottaa, että pääministeri Sleževičius ja hänen delegationsensa tekivät matkan aivan yksityisesti. Se on tiennyt myös, että jostakin väärinkäsityksestä

on pääministeri Sleževičius' en matka jäänyt ilmottamatta Latvian hallitukselle. Eräessä haastattelussa latvialaiselle "Jaunakas Sinaš" lehdelle mainitsee Sleževičius matkansa ensi sijassa olevan vastakäynti Tshitsherinille tämän viime jouluisen Kovnossa käynnin johdosta ja että hän (Sleževičius) aikoo myöhemmin tehdä erikoisen matkan Riikaan vastakäyntinä Ulmaniksen käynnille Kovnossa viime heinäkuussa.

Täällä arvellaan, että Liettuan isoiloitu asema on etenkin jouduttanut Liettuaa sopimuksetekoon Venäjän kanssa, joka tulee käyttämään sitä vain omaksi hyödykseen, jollei sopimus jäisi kokonaan vain paperille. Että Liettua ei ole mitään voittanut, vaan mandollisesti vain menettänyt, sellainen käsitys on täällä hyvin yleinen. Latvian hallituspiireissä harmitellaan kuitenkin sitä, että sopimuksessa ei ole arbitragea, jolle muut Baltian maat antavat suuren merkityksen. Tämä on sitäkin harmillisempaa, kun Latvia piakkoin alkaneen non-aggression-neuvottelunsa Venäjän kanssa.

Latvian lehdistössä on Venäjän-Liettuan sopimus saanut "kylmän vastaanoton", lukuunottamatta "Sozialdemokratsia", joka sopimusta tervehti lämpimästi. "Brihva Seme", joka on Latvian talonpoikaisliiton pää-äänenkannattaja (ja Ulmaniksen lehti), sisälsi syys-lokakuun vaihteessa sopimusta vastaan sangen purevan artikkelin, jossa m.m. sanotaan, että bolshevikilehdistö riemuitsee siksi, että Baltian valtioitten solidariteetti on särjetty, että Liettua on tullut Puolan ikuinen vihollinen, että Liettuan ulkopoliittikka on joutunut kontrollin alaiseksi, että Liettuan toimintavapaus Kansainliitossa on rajoitettu. Lehti kysyy, että näinkö on todella asian laita? Selostettuaan venäläis-liettualaisen sopimuksen sisältöä lehti kysyy, miten Liettua nyt voi allekirjottaa esim. kauppasopimuksen jonkun muun ystävällisen maan kanssa? -- kun sopimus merkitsee sekaantumisoikeutta Liettuan neuvotteluihin minkä muun maan kanssa hyvänsä, kuten lehti arvelee. Se vakuuttaa, että Venäjän nootilla Liettuan suverenisista oikeuksista Vilnaan ei ole käytännössä mitään merkitystä. Lehti tulee lopputulokseen: Moskova ei anna Liettualle Vilnaa, ei lupaa sille Memeliä, Liettuan-Venäjän rauhansopimus on rajoitettu viideksi vuodeksi, Liettua etenee Kansainliitosta, joutuu suurvaltain kanssa vihamielisiin suhteisiin ja vetäytyy syrjään Baltian maista, joitten kanssa läheiset taloudelliset ja poliittiset suhteet ovat niin välttämättömän tarpeelliset.

On hyvin mielenkiintoista panna merkille miten ulkomin. Ulmanis haastattelussa t.k. 3 p:nä oli kaukana ylläselostusta "Brihva Semen" mieliteestä niin lähellä lehtää kun hän kuitenkin onkin. Hän oli lehtimiehille sanonut, että venäläis-liettualainen sopimus ei tangeraa muita Baltian maita lainkaan ja että poliittisesti on Liettuan Vilnan-vaatimusten tunnustamisella

mitä suurin ulkopoliittinen merkitys. Oli myös sanonut, että juridiselta kannalta katsoen tulee olemaan intresanttia nähdä, miten sopimus saadaan sopusointuun Kansainliiton sääntöjen 16 artiklan kanssa.

Tyytymättömin venäläis-liettualaiseen sopimukseen on kuitenkin luonnollisesti Puola, jossa hermostuneisuus kuulemma jo alkaa asettua. Saksa sitävastoin on sopimukseen kuulemma hyvin tyytyväinen, etenkin kun "yhteinen Baltian rintama" on alkanut särkyä. Virossa, kuten Latviassakin, on sopimusta yleensä tuomittu ankaranpuoleisesti, paitsi sosialidemokraattien piireissä, kuten Latviinkin vasemmistossa. Mutta tyytymättömyys Latviinkin lehdistössä alkaa jo asettua ja yleinen mielipide alkaa tottua tapahtuneeseen tosiseikkaan. Todetaan, että kaikesta tapahtuneesta huolimatta Latvian ulkopoliittikan tärkeimpiä tehtäviä tulee olemaan Baltian valtioiden liittyminen mahdollisimman lähellä toisiaan (Liettuakin mukaan lukien) sekä taloudellisesti että poliittisesti ja että tämän ryhmän on pyrittävä luotettaviin hyviin suhteisiin Venäjän ja Saksan kanssa. Tällainen on tätä nykyä täällä n.s. "johtava mielipide."

Rene Sybrander

Riiika, 16/10 1926.

N:o 526.

ULKOAS.			
N:o	121	1579 k	26
	20/10.26	-	1

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 116 Latviasta

jossa:

- 1) Latvia ja venäläis-liettualainen non-agression-sopimus y.m.

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvästä kunnioituksestani

Reino Sylvaander

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä.

Helsinki.

Riiika, 16/10 1926.

N:o 526.

ULKOASIAINMINISTERIÖN			
N:o	121/1579	K	26
	20/10.26	-	1

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 116 Latviasta

jossa:

- 1) Latvia ja venäläis-liettualainen non-agression-sopimus y.m.

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvästä kunnioituksestani

Reino Sylvander

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä.

Helsinki.

Raportti N:o 116 Latviasta.Latvia ja venäläis-liettua-
lainen non-agression sopimusV. 1.

Moskovassa viime syyskuun 28 p:nä Venäjän ja Liettuan välillä allekirjoitettu non-agression-sopimus -- josta olin tilaisuudessa kertomaan Ulkoasiainministeriössä suullisesti syyskuun viimeistä edellisellä viikolla, mitä Kovnossa olin kuullut -- herätti Latviassa ensin tyytymättömyyttä ja kiusallista huomiota, jota etenkin hallituspiireissä on koetettu peittää, mutta joka muutenkin alkaa jo asettua. Vaikka Venäjän ja Liettuan nommista oltiinkin täällä tietoisia, niin tuli Liettuan pääministeri (oikeus- ja v. t. ulkoministeri) Sleževičius'en Moskovan matka kuitenkin siksi pian, että se täällä herätti innetystä. Täällä oli yhä luultu, että Liettuan nykyinenkin hallitus jatkaisi edellisen hallituksen valmisteluja laimeassa tempossa, mutta Liettuan nykyinen hallitus on omasta puolestaan ottanut lujemmin asiasta kiinni ja, kuten Helsingissä mainitsin, toiminut energisesti non-agressionin ja kauppasopimuksen asiassa. Päämin. Sleževičius on kaikesta päättäen tahtonut sen kunnian, että Venäjä ja Liettua "hänen aikanaan" tekevät sopimuksensa. Hän on jo vanhastaan tunnettu Liettuan ulkopoliitikassa Venäjä-Saksa suunnan kannattajaksi ja hänen toimenpiteensä aiwan nykyisen hallituskautensa alussa Kemelin asiassa -- nimittäin sopuisa ja antista ystävällisempi suhtautuminen kemeliläisiin -- ja niukan myöhemmin Venäjän asioissa vahvistavat sitä käsitystä, että hän mikäli mahdollista ~~xxxx~~ tahtoo tehdä kaikkensa mitä paraimpien suhteitten rakentamiseksi sekä Saksaan että Venäjään nähden. Ollessaan jo neljä kuukautta v. t. ulkoministerinä hän on selvästi osottanut hallituksensa ulkopoliittiseen suuntautumiseen ja tiedetään hänen nyt Moskovan sopimuksen jälkeen taas innokkaammin etsivän Liettuan ulkoministerin paikalle seuraajaa ja etenkin toivovan sille paikalle Liettuan nykyistä lämpimästä Berlinissä nra sidzikauskasta, joka enkä hänen toivomukseensa suostuisikin, jollei sidzikauskaksen pikku puolue (talonpoikaipuolue jolla 2 edustajaa eduskunnassa) olisi toivomukselleen niin vastahakoinen.

Mutta tällainen energinen Venäjä-Saksa suunnan ajaaminen on oman sa viilentämään suhteita Latviaan ja Viroon, puhumattakaan Liettuan perivihollisesta Puolasta. Liettuan suhteet sen pohjoiseen veljeskansaansa, latvialaisiin, ja etenkin Latvian hallitukseen, ovat enimmäkseen olleet heikonpuoleiset huolimatta siitä, että niin paljon on tenty työtä niitten parantamiseksi (etenkin liettualais-latvialaisen seuran piireissä). Mutta Liettua ei

voi etenkään unohtaa sitä, että Latvian hallitus niin "välinpitämättömästi" (puolueettomasti) suuntautuu Vilnan kysymykseen ja Vilnan alueen ympäri rakentaa vilkkaan liikenneväylän Riasta Varsovaan eikä Latvia puolestaan ymmärrä, miksei Liettua suostu avaamaan sille läpikulua Libaun-Romnyn rautatienlinjalla, puhumattakaan muista taloudellisista ja poliittisista tekijöistä ja usein sattuneista sanomalentihyökkäyksistä rajan yli puolelta toiselle. Vaikka sekä Latvian että Liettuan tahoilta on koetettu ainakin näennäisesti pitää taloudellisen latvialais-liettualaisen sopimuksen hieromista "lämpimänä", näyttää tällä hetkellä siltä kuin kauppasopimus Liettuan ja Venäjän välillä olisi lähempänä, koska liettualainen kauppadelegatio tri Purickisin johdolla (Liettuan ent. ulkoministeri ja nykyään kaupallisten asiain johtaja ja Liettuan ulkoministeriössä) on juuri lähdössä Moskovaan enkä viikoksi pariksi (11 jäsentä ja 7 asiantuntijaa). Delegatsion matka on jo pari kertaa lykkääntynyt siitä syystä, että Liettuan hallitus ei ole etukäteen saanut varmuutta muutamille kysymyksille, kuten Venäjän kauttakululiikenteen johtamien ainakin jossakin määrässä maalin kautta, sodanaikana evakuoitun irtaimiston korvaaminen y.m. Että Liettuan kaupallisen delegatsion matka Moskovaan tapahtuu ^{nyt} , johtuu etupäässä siitä, että Liettua haluaa käyttää hyväkseen hyökkäämättömyyssopimuksessa määrättyä kuuden viikon ratifioimisaikaa, koska Venäjä on ratifioinnista erittäin intressoitu ja sen tähden saattaa olla Liettuan kaupallisiin vaatimuksiin nahden taipuvaampi. Tällä ulkoministeriössä on minulle myös nimenomaan huomautettu, että Liettuan oikeiston meluisa vastustus non-aggressionin ratifiointia vastaan, on kokonaan keinotekoisia, jotta liettualaiset voisivat Moskovassa sanoa, että on mahdollista, ettei Liettuan eduskunta ratifioi non-aggression-sopimusta, jollei liettualainen delegatio palaa Moskovasta Liettualle edullisin tuloksin.

Liettualle sangen kuvaavaa on sekin, että sen pääministeri matkusti Moskovaan Latvian pääkaupungin kautta kuitenkin ilmoittamatta matkastaan Latvian hallitukselle, eikä edes Latvian lähetystölle Kivnossa. Eikä pääministeri Sleževičius tehnyt Latvian hallitukselle tervehdyskäyntiä Riassa, vaikka hänellä oli aikaa käydä Venäjän edustajan, v.t. asiantuntijan Borkusevitšin luona. Näin ollen ei Latvian hallitus myöskään lähettänyt edustajaa Riian rautatieasemalle. Kun Latvian lehdistössä on kummasteltu tällaista esiintymistä "ystävällisen" naapurimaan puolelta, on "Elta" saanut toimekseen tiedottaa, että pääministeri Sleževičius ja hänen delegationsensa tekivät matkan aivan yksityisesti. Se on tiennyt myös, että jostakin väärinkäsityksestä

on pääministeri Sleževičius' en matka jäänyt ilmoittamatta Latvian hallitukselle. Eräissä haastattelussa latvialaiselle "Jaunakas sinas" lehdelle mainitsee Sleževičius matkansa ensi sijassa olevan vastakäynti Tenitsnerinille tämän viime jouluisen Kovnossa käynnin johdosta ja että hän (Sleževičius) aikoo myöhemmin tehdä erikoisen matkan Riikaan vastakäyntinä Ulmaniksen käynnille Kovnossa viime heinäkuussa.

Tällä arvellaan, että Liettuan isolettu asema on etenkin joutunut Liettuaa sopimuksentekoon Venäjän kanssa, joka tulee käyttämään sitä vain omaksi hyödykseen, jollei sopimus jäisi kokonaan vain paperille. Että Liettua ei ole mitään voittanut, vaan mahdollisesti vain menettänyt, sellainen käsitys on tällä hyvin yleinen. Latvian hallituspiireissä harmitellaan kuitenkin sitä, että sopimuksessa ei ole arbitragea, jolle muut Baltian maat antavat suuren merkityksen. Tämä on sitäkin harallisempaa, kun Latvia piakkoin alkanee non-aggression-neuvottelunsa Venäjän kanssa.

Latvian lehdistössä on Venäjän-Liettuan sopimus saanut "kylmän vastaanoton", lukuunottamatta "Sozialdemokratsia", joka sopimusta terventii lämpimästi. "Brihva Seme", joka on Latvian talonpoikaissiiton pää-mielenkannattaja (ja Ulmaniksen lehti), sisälsi syys-lokakuun vaihteessa sopimusta vastaan sangen purevan artikkelin, jossa m.m. sanotaan, että bolshevikilehdistö riemuitsee siksi, että Baltian valtioiden solidariteetti on särjetty, että Liettua on tullut Puolan ikuinen vihollinen, että Liettuan ulkopoliittikka on joutunut kontrolliin alaiseksi, että Liettuan toimintavapaus Kansainliitossa on rajoitettu. Lehti kysyy, että näinkö on todella asian laita? Selostettuaan venäläis-liettualaisen sopimuksen sisältöä lehti kysyy, miten Liettua nyt voi allekirjottaa esim. kauppasopimuksen jonkun muun ystävällisen maan kanssa? -- kun sopimus merkitsee sekaantumisoikeutta Liettuan neuvotteluihin minkä muun maan kanssa hyvänsä, kuten lehti arvelee. Se vakuuttaa, että Venäjän nootilla Liettuan suverenisista oikeuksista Vilnaan ei ole käytännössä mitään merkitystä. Lehti tulee lopputulokseen: Moskova ei anna Liettualle Vilnaa, ei lupaa sille kemellä, Liettuan-Venäjän rauhansopimus on rajoitettu viideksi vuodeksi, Liettua etenee Kansainliitosta, joutuu suurvaltain kanssa vihameleisiin suhteisiin ja vetäytyy syrjään Baltian maista, joitten kanssa läheiset taloudelliset ja poliittiset suhteet ovat niin välttämättömän tarpeelliset.

On hyvin mielenkiintoista panna merkille miten ulkomin. Ulaanin haastattelussa t.k. 3 p:nä oli kaukana ylläselostusta "Brihva Semen" mieltä niin lähellä lehtä kun hän kuitenkin onkin. Hän oli lehtimiehille sanonut, että venäläis-liettualainen sopimus ei tangeraa mita Baltian maita lainkaan ja että poliittisesti on Liettuan Vilnan-vaatimusten tunnustamksella

mitä suurin ulkopoliittinen merkitys. Oli myös sanonut, että juridiselta kannalta katsoen tulee olemaan intresanttia nähdä, miten sopimus saadaan sopusointuun Kansainliiton sääntöjen 16 artiklan kanssa.

Tyytymättömyin venäläis-liettualaiseen sopimukseen on kuitenkin luonnollisesti Puola, jossa hermostuneisuus kuulemma jo alkaa asettua. Saksa sitävastoin on sopimukseen kuulemma hyvin tyytyväinen, etenkin, kun "yhteinen Baltian rintama" on alkanut särkyä. Virossa, kuten Latviassakin, on sopimusta yleensä tuomittu ankaranpuoleisesti, paitsi sosialidemokraattien piireissä, kuten Latviainkin vasemmistossa. Mutta tyytymättömyys Latviainkin lehdistössä alkaa jo asettua ja yleinen mielipide alkaa tottua tapantuneeseen tosiseikkaan. Todetaan, että kaikesta tapantuneesta huolimatta Latvian ulkopoliittikan tärkeimpiä tehtäviä tulee olemaan Baltian valtioiden liittymisen mahdollisimman lähellä toisiaan (Liettuakin mukaan lukien) sekä taloudellisesti että poliittisesti ja että tämän ryhmän on pyrittävä luotettaviin nyviin suhteihin Venäjän ja Saksan kanssa. Tällainen on tätä nykyä täällä n.s. "johtava mielipide."

Reino Sildvander

Prind.

Riga, 14/10 1926.

121/1579 KD 26

Raportti N:o 116 Latviasta.

V

20/10.26 -42 - 11/1

Latvia ja venäläis-liettua-
lainen non-agression sopimus

TYÖNÄ	OSASTO	ASIA
5	C16.	

Y.-m.

Moskovassa viime syyskuun 28 p:nä Venä-

jän ja Liettuan välillä allekirjotettu non-agression-sopimus -- josta olin tilaisuudessa kertomaan Ulkoasiainministeriössä suullisesti syyskuun viimeistä edellisellä viikolla, mitä Kovnossa olin kuullut -- herätti Latviassa ensin tyytymättömyyttä ja kiusallista huomiota, jota etenkin hallituspiireissä on koitettu peittää, mutta joka muutenkin alkaa jo asettua. Vaikka Venäjän ja Liettuan hommista oltiinkin täällä tietoisia, niin tuli Liettuan pääministeri (oikeus- ja v.t. ulkoministeri) Sleževičius'en Moskovan matka kuitenkin siksi pian, että se täällä herätti ihmetystä. Täällä oli yhä luultu, että Liettuan nykyinenkin hallitus jatkaisi edellisen hallituksen valmisteluja laimeassa tempossa, mutta Liettuan nykyinen hallitus on omasta puolestaan ottanut lujemmin asiasta kiinni ja, kuten Helsingissä mainitsin, toiminut energisesti non-agressionin ja kauppasopimuksen asiassa. Päämin. Sleževičius on kaikesta päättäen tahtonut sen kunnian, että Venäjä ja Liettua "hänen aikanaan" tekevät sopimuksensa. Hän on jo vanhastaan tunnettu Liettuan ulkopolitiikassa Venäjä-Saksa suunnan kannattajaksi ja hänen toimenpiteensä aivan nykyisen hallituskautensa alussa Memelin asiassa -- nimittäin sopuisa ja entistä ystävällisempi suhtautuminen memeliläisiin -- ja hiukan myöhemmin Venäjän asioissa vahvistavat sitä käsitystä, että hän mikäli mahdollista ~~kaikki~~ tahtoo tehdä kaikkensa mitä paraimpien suhteitten rakentamiseksi sekä Saksaan että Venäjään nähden. Ollessaan jo neljä kuukautta v.t. ulkoministerinä hän on selvästi osottanut hallituksensa ulkopoliittisen suuntautumisen ja tiedetään hänen nyt Moskovan sopimuksen jälkeen taas innokkaammin etsivän Liettuan ulkoministerin paikalle seuraajaa ja etenkin toivovan sille paikalle Liettuan nykyistä lähettilästä Berlinissä hra Sidzikauskasta, joka ehkä hänen toivomukseensa suostuisikin, jollei Sidzikauskaksen pikku puolue (talonpoikaispuolue jolla 2 edustajaa eduskunnassa) olisi toivomukselleen niin vastahakoinen.

Mutta tällainen energinen Venäjä-Saksa suunnan ajaminen on oman sa viilentämään suhteita Latviaan ja Viroon, puhumattakaan Liettuan perivihollisesta Puolasta. Liettuan suhteet sen pohjoiseen veljeskansaansa, latvialaisiin, ja etenkin Latvian hallitukseen, ovat enimmäkseen olleet heikonpuoleiset huolimatta siitä, että niin paljon on tenty työtä niiden parantamiseksi (etenkin liettualais-latvialaisen seuran piireissä). Mutta Liettua ei

voi etenkin unohtaa sitä, että Latvian hallitus niin "välipitämättömästi" (puolueettomasti) suhtautuu Vilnan kysymykseen ja Vilnan alueen ympäri rakentaa vilkkaan liikenneväylän Riista Varsovaan eikä Latvia puolestaan ymmärrä, miksei Liettua suostu avaamaan sille läpikulua Libaun-Romnyn rautatielinjalla, puhumattakaan muista taloudellisista ja poliittisista tekijöistä ja usein sattuneista sanomalehtihyökkäyksistä rajan yli puolelta toiselle. Vaikka sekä Latvian että Liettuan taholta on koetettu ainakin näennäisesti pitää taloudellisen latvialais-liettualaisen sopimuksen hieromista "lämpimänä", näyttää tällä hetkellä siltä kuin kauppasopimus Liettuan ja Venäjän välillä olisi lähempänä, koska liettualainen kauppadelegatio tri Purickisin johdolla (Liettuan ent. ulkoministeri ja nykyään kaupallisten asiain johtaja Liettuan ulkoministeriössä) on juuri lähdössä Moskovaan enkä viikoksi pariksi (11 jäsentä ja 7 asiantuntijaa). Delegatsioonin matka on jo pari kertaa lykkääntynyt siitä syystä, että Liettuan hallitus ei ole etukäteen saanut varmuutta muutamille kysymyksille, kuten Venäjän kauttakululiikenteen johtamien ainakin jossakin määrässä Memelin kautta, sodanaikana evakuoituiden irtaimiston korvaaminen y.m. Että Liettuan kaupallisen delegatsioonin matka Moskovaan tapahtuu ^{nyt} , johtuu etupäässä siitä, että Liettua haluaa käyttää hyväkseen hyökkäämättömyyssopimuksessa määrättyä kuuden viikon ratifioimisajankautta, koska Venäjä on ratifioinnista erittäin intressoitunut ja sen tähden saattaa olla Liettuan kaupallisiin vaatimuksiin näiden taipuvampi. Täällä ulkoministeriössä on minulle myös nimenomaan huomautettu, että Liettuan oikeiston meluisa vastustus non-aggressionin ratifiointia vastaan, on kokolailla keinotekoinen, jotta liettualaiset voisivat Moskovassa sanoa, että on mahdollista, ettei Liettuan eduskunta ratifioi non-aggression-sopimusta, jollei liettualainen delegatio palaa Moskovasta Liettualle edullisin tuloksin.

Liettualle sängen kuvaavaa on sekin, että sen pääministeri matkusti Moskovaan Latvian pääkaupungin kautta kuitenkin ilmoittamatta matkastaan Latvian hallitukselle, eikä edes Latvian lähetystölle Kovnossa. Eikä pääministeri Sleževičius tehnyt Latvian hallitukselle tervehdyskäyntiä Riidassa, vaikka hänellä oli aikaa käydä Venäjän edustajan, v.t. asialinnoitaja Borkusevitshin luona. Näin ollen ei Latvian hallitus myöskään lähettänyt edustajaa Riian rautatieasemalle. Kun Latvian lehdistössä on kummasteltu tällaista esiintymistä "ystävällisen" naapurimaan puolelta, on "Elta" saanut toimekseen tiedottaa, että pääministeri Sleževičius ja hänen delegationsensa tekivät matkan aivan yksityisesti. Se on tiennyt myös, että jostakin väärinkäsityksestä

on pääministeri Sleževičius' en matka jäänyt ilmottamatta Latvian hallitukselle. Eräässä haastattelussa latvialaiselle "Jaunakas Sinā" lehdelle mainitsee Sleževičius matkansa ensi sijassa olevan vastakäynti Tshitsherinille tämän viime jouluisen Kovnossa käynnin johdosta ja että hän (Sleževičius) aikoo myöhemmin tehdä erikoisen matkan Riikaan vastakäyntinä Ulmaniksen käynnille Kovnossa viime heinäkuussa.

Täällä arvellaan, että Liettuan isolettu asema on etenkin jouduttanut Liettuaa sopimuksetekoon Venäjän kanssa, joka tulee käyttämään sitä vain omaksi hyödykseen, jollei sopimus jäisi kokonaan vain paperille. Että Liettua ei ole mitään voittanut, vaan mahdollisesti vain menettänyt, sellainen käsitys on täällä hyvin yleinen. Latvian hallituspiireissä harmitellaan kuitenkin sitä, että sopimuksessa ei ole arbitragea, jolle muut Baltian maat antavat suuren merkityksen. Tämä on sitäkin harmillisempaa, kun Latvia piakkoin alkaneen non-aggression-neuvottelunsa Venäjän kanssa.

Latvian lehdistössä on Venäjän-Liettuan sopimus saanut "kylmän vastaanoton", lukuunottamatta "Sozialdemokratsia", joka sopimusta tervehtii lämpimästi. "Brihva Seme", joka on Latvian talonpoikaisliiton pää-äänenkannattaja (ja Ulmaniksen lehti), sisälsi syys-lokakuun vaihteessa sopimusta vastaan sangen purevan artikkelin, jossa m.m. sanotaan, että bolshevikilehdistö riemuitsee siksi, että Baltian valtioiden solidariteetti on särjetty, että Liettua on tullut Puolan ikuinen vihollinen, että Liettuan ulkopoliittikka on joutunut kontrollin alaiseksi, että Liettuan toimintavapaus Kansainliitossa on rajoitettu. Lehti kysyy, että näinkö on todella asian laita? Selostettuaan venäläis-liettualaisen sopimuksen sisältöä lehti kysyy, miten Liettua nyt voi allekirjottaa esim. kauppasopimuksen jonkun muun ystävällisen maan kanssa? -- kun sopimus merkitsee sekaantumisoikeutta Liettuan neuvotteluihin minkä muun maan kanssa hyvänsä, kuten lehti arvelee. Se vakuuttaa, että Venäjän nootilla Liettuan suverenisista oikeuksista Vilnaan ei ole käytännössä mitään merkitystä. Lehti tulee lopputulokseen: Moskova ei anna Liettualle Vilnaa, ei lupaa sille Memeliä, Liettuan-Venäjän rauhansopimus on rajoitettu viideksi vuodeksi, Liettua etenee Kansainliitosta, joutuu suurvaltain kanssa vihamielisiin suhteisiin ja vetäytyy syrjään Baltian maista, joitten kanssa läheiset taloudelliset ja poliittiset suhteet ovat niin välttämättömän tarpeelliset.

On hyvin mielenkiintoista panna merkille miten ulkomin. Ulmanis haastattelussa t.k. 3 p:nä oli kaukana ylläselostusta "Brihva Semen" mieltäni niin lähellä lehtä kun hän kuitenkin onkin. Hän oli lehtimiehille sanonut, että venäläis-liettualainen sopimus ei tangeraa muita Baltian maita lainkaan ja että poliittisesti on Liettuan Vilnan-vaatimusten tunnustamisella

mitä suurin ulkopoliittinen merkitys. Oli myös sanonut, että juridiselta kannalta katsoen tulee olemaan intresanttia nähdä, miten sopimus saadaan sopusointuun Kansainliiton sääntöjen 16 artiklan kanssa.

Tyytymättömin venäläis-liettualaiseen sopimukseen on kuitenkin luonnollisesti Puola, jossa hermostuneisuus kuulemma jo alkaa asettua. Saksa sitävastoin on sopimukseen kuulemma hyvin tyytyväinen, etenkin kun "yhteinen Baltian rintama" on alkanut särkyä. Virossa, kuten Latviassakin, on sopimusta yleensä tuomittu ankaranpuoleisesti, paitsi sosialidemokraattien piireissä, kuten Latviankin vasemmistossa. Mutta tyytymättömyys Latviankin lehdistössä alkaa jo asettua ja yleinen mielipide alkaa tottua tapahtuneeseen tosiseikkaan. Todetaan, että kaikesta tapahtuneesta huolimatta Latvian ulkopoliittikan tärkeimpiä tehtäviä tulee olemaan Baltian valtioiden liittymisen mahdollisimman lähelle toisiaan (Liettuaakin mukaan lukien) sekä taloudellisesti että poliittisesti ja että tämän ryhmän on pyrittävä luotettaviin hyviin suhteihin Venäjän ja Saksan kanssa. Tällainen on tätä nykyä täällä n.s. "johtava mielipide."

Reino Sylwändy